

21.B.430 Trajno ili privremeno ukidanje uvjerenja o buci

- (a) BHDCA će odmah trajno ili privremeno ukinuti uvjerenje o buci ako se pokaže da nije ispunjen bilo koji uvjet iz točke 21.A.211(a).
- (b) Pri davanju obavijesti o trajnom ili privremenom ukidanju uvjerenja o buci, BHDCA će navesti razloge za trajno ili privremeno ukidanje i poučiti imatelja uvjerenja o buci o pravu na žalbu.

21.B.445 Vođenje evidencije

- (a) BHDCA će uspostaviti sustav vođenja evidencije sa kriterijima za minimalne periode čuvanja, koji omogućava da se prate postupci izdavanja, održavanja, promjena (izmjena ili dopuna), trajno ili privremeno ukidanje svakog uvjerenja o buci.
- (b) Evidencija najmanje sadrži:
 1. dokumente koje je priložio podnositelj zahtjeva;
 2. dokumente koji su nastali tokom ispitivanja u kojima su navedene aktivnosti i konačni rezultati u točki 21.B.420(b) navedenih elemenata;
 3. kopiju uvjerenja uključujući i promjene.
- (c) Evidencija se čuva najmanje šest godina poslije brisanja zrakoplova iz nacionalnog registra.

ODJELJAK J – ODOBRENJE ORGANIZACIJE ZA DIZAJN**ODJELJAK K – DIJELOVI I UREĐAJI (ODJELJAK L – NE PRIMJENJUJE SE)****ODJELJAK M – POPRAVKE****(ODJELJAK N – NE PRIMJENJUJE SE)****ODJELJAK O – Rezervirano****ODJELJAK P – DOZVOLA ZA LET****21.B.520 Ispitivanje**

- (a) BHDCA će provesti dovoljno detaljan postupak provjere koji omogućava izdavanje ili stavljanje van snage dozvole za let.
- (b) BHDCA će uspostaviti postupke za procjenjivanje koji se prije svega odnose na:
 1. procjenu prihvatljivosti podnositelja zahtjeva;
 2. procjenu prihvatljivosti zahtjeva;
 3. procjenu dokumentacije priložene uz zahtjev;
 4. pregled zrakoplova;
 5. odobravanje uvjeta leta prema točki 21.A.710(b).

21.B.525 Izdavanje dozvola za let

BHDCA će izdati dozvolu za let:

- (a) nakon predočavanja podataka koji se traže u točki 21.A.707; i
- (b) kada se odobre uvjeti za let iz točke 21.A.708 u skladu sa točkom 21.A.710; i
- (c) kada se BHDCA, bilo sopstvenom istragom, koja može uključivati inspekcije, bilo kroz postupke dogovorene sa podnositeljem zahtjeva, uvjeri da je zrakoplov prije leta u skladu sa dizajnom definiranim točkom 21.A.708.

21.B.530 Privremeno i trajno ukidanje dozvole za let

- (a) BHDCA će odmah privremeno ili trajno ukinuti dozvolu za let ukoliko nije ispunjen bilo koji uvjet iz točke 21.A.723(a).
- (b) Pri davanju obavijesti o privremenom ili trajnom ukidanju dozvole za let, BHDCA će navesti razloge za privremeno ili trajno ukidanje i poučiti imatelja dozvole za let o pravu na žalbu.

21.B.545 Vođenje evidencije

- (a) BHDCA će uspostaviti sustav vođenja evidencije koji omogućava da se prate postupci izdavanja i stavljanja van snage svake dozvole za let.
- (b) Evidencija najmanje sadrži:
 1. dokumente koje je priložio podnositelj zahtjeva;
 2. dokumente koji su nastali tokom ispitivanja u kojima su navedene aktivnosti i konačni rezultati u točki 21.B.520(b) navedenih elemenata;
 3. kopiju dozvole za let.
- (c) Evidencija se čuva najmanje šest godina od kad dozvola za let prestane da važi.

Na osnovu člana 16. i 61. stav (2) Zakona o upravi ("Службени гласник БиХ", број 32/02 и 102/09) и члана 14. став (1) Закона о ваздухопловству Босне и Херцеговине ("Службени гласник БиХ", број 39/09), генерални директор Дирекције за цивилно ваздухопловство Босне и Херцеговине доноси

ПРАВИЛНИК

О СЕРТИФИКАЦИЈИ ПЛОВИДБЕНОСТИ И ЕКОЛОШКОЈ СЕРТИФИКАЦИЈИ ВАЗДУХОПЛОВА И ВАЗДУХОПЛОВНИХ ПРОИЗВОДА, ДИЈЕЛОВА И УРЕЂАЈА И ЗА СЕРТИФИКАЦИЈУ ПРОЈЕКТНИХ И ПРОИЗВОДНИХ ОРГАНИЗАЦИЈА КОЈИ НИСУ ОБУХВАЋЕНИ ЕАСА ПРОПИСИМА

Члан 1.

(Предмет)

Овим Правилником утврђују се заједнички технички захтјеви и поступци за сертификацију пловидбености и еколошку сертификацију ваздухопловних производа, дијелова и уређаја за ваздухоплове из Анекса II Правилника о заједничким правилима у подручју цивилног ваздухопловства и надлежностима ВHDCA и то:

- а) издавање типских сертификата, додатних типских сертификата и измене наведених сертификата;
- б) издавање увјерења о пловидбености ваздухоплова и дозвола за лет;
- ц) издавање одобрења дизајна поправка;
- д) доказивање усклађености са захтјевима везаним за заштиту околине;
- е) издавање потврда о буци;
- ф) идентификација производа, дијелова и уређаја;
- г) сертификација одређених дијелова и уређаја;
- х) сертификација пројектних организација и производних организација;
- и) издавање налога за пловидбеност.

Члан 2.

(Појмови)

Појмови који се користе у овом Правилнику имају следеће значење:

- а) **Дио Е7-21** - захтјеви и поступци за сертификацију ваздухоплова и са њима повезаних производа, дијелова и уређаја и пројектних организација и производних организација из Анекса I овог Правилника;
- б) **Дио Е7-М** - одговарајући захтјеви за континуирану пловидбеност који су донесени у складу са Законом о ваздухопловству БиХ;
- с) **Главна пословно сједиште** - главна управа или регистровано сједиште предузећа унутар којег се проводе главне финансијске дјелатности и

- оперативни надзор над активностима наведеним у овом Правилнику;
- d) **Артикл** - било који дио или уређај који ће се уградити у цивилни ваздухоплов;
- e) **Ваздухоплов ВНLA1** - сљедећи европски лаки ваздухоплов са посадом:
- 1) авион са максималном дозвољеном масом на полијетању (МТОМ) од 1200 кг или мање, који није класификован као сложени моторни ваздухоплов;
 - 2) једрилица или моторна једрилица са максималном дозвољеном масом на полијетању (МТОМ) од 1200 кг или мање;
 - 3) балон са највећом пројектованом запремином узгонског гаса или топлог ваздуха од 3400 м³ за балоне на врућ ваздух, 1050 м³ за гасне балоне и 300 м³ за везане гасне балоне;
 - 4) дирижабл пројектован за највише четири особе са највећом пројектованом запремином узгонског гаса или топлог ваздуха од 3400 м³ за дирижабле на врућ ваздух и 1000 м³ за гасне дирижабле;
- ф) **Ваздухоплов ВНLA2** - европски лаки ваздухоплов са посадом:
- 1) авион са максималном дозвољеном масом на полијетању (МТОМ) од 2000 кг или мање, који није класификован као сложени моторни ваздухоплов;
 - 2) једрилица или моторна једрилица са максималном дозвољеном масом на полијетању (МТОМ) од 2000 кг или мање;
 - 3) балон;
 - 4) дирижабл на топли ваздух;
 - 5) дирижабл на узгонски гас који задовољава све сљедеће карактеристике:
 - 3% максималне статичке тежине;
 - Невекторисани потисак (осим контрапотиска);
 - Конвенционално и једноставно пројектована: структура, системи контроле и систем балонета;
 - Да није опремљен серво-покретачем;
 - 6) веома лаки ротокоптер.
- г) **EASA** - Европска агенција за безбједност ваздушног саобраћаја (*European Aviation Safety Agency*);
- х) **Национална ваздухопловна власт** - надлежни орган, означава ВНDCA.

Члан 3.

(Сертификација производа, дијелова и уређаја)

Сертификати за производе, дијелове и уређаје издају се као што је наведено у Анексу I (E7-21).

Члан 4.

(Континуирано важнење типског сертификата и повезаних увјерења о пловидбености)

- (1) Типски сертификати појединих ваздухоплова који се налазе у Регистру ваздухоплова Босне и Херцеговине на дан ступања на снагу овог Правилника, сматрају се одобреним у складу са овим Правилником.
- (2) Листа историјских ваздухоплова, који су класификовани као Анекс II ваздухоплови у складу са тачком (а) (ii) Правилника о заједничким правилима у подручју цивилног ваздухопловства и надлежностима

Европске агенције за безбједност ваздушног саобраћаја, наведена је у Додатку 2 овог Правилника.

Члан 5.

(Прихватљиви начини усаглашавања - Acceptable Means of Compliance)

- (1) ВНDCA ће, у циљу досљедне примјене овог Правилника, примјењивати важећу ревизију сљедећег документа којег објављује EASA: Прихватљиви начини усаглашавања (*Acceptable Means of Compliance - AMC*) и упутства (*Guidance Material - GM*) - Part 21.
- (2) Изрази у EASA AMC тексту као 'Агенција' или 'надлежна власт' читају се, односно значе ВНDCA.
- (3) Они EASA AMC параграфи који се односе на 'земље чланице' не могу се увијек примјенити на ВНDCA одобрења издата у складу са овим Правилником. У случају нејасноћа потребно је консултовати ВНDCA.

Члан 6.

(Завршне одредбе)

- (1) Овај Правилник ступа на снагу осмог дана од дана објаве у "Службеном гласнику Босне и Херцеговине".
- (2) Ступањем на снагу овог Правилника престају да важе: Правилник о почетној хомологацији ваздухоплова и ваздухопловних компоненти ("Службени гласник БиХ", број: 21/06), Правилник о измјенама (модификацијама) и поправкама ваздухоплова ("Службени гласник БиХ", број 43/06) и Правилник о увјерењима о пловидбености ("Службени гласник БиХ", број 47/07).

Број 1-3-02-2-1092-1/15

14. децембар 2015. године
Бања Лука

Генерални директор
Ђорђе Ратковица, с. р.

АНЕКС I

E7-21

Сертификација ваздухоплова и ваздухопловних производа, дијелова и уређаја, и пројектних и производних организација

Садржај

21.1 Опште

СЕКЦИЈА А – ТЕХНИЧКИ ЗАХТЈЕВИ

ОДЈЕЉАК А – ОПШТЕ ОДРЕДБЕ

21.A.1	Област примјене
21.A.2	Дјеловање трећих лица, која нису имаоци увјерења ни подносиоци захтјева за издавање увјерења
21.A.3A	Откази, кварови и дефекти
21.A.3B	Налози за пловидбеност и обавезни сервисни билтени произвођача
21.A.4	Усклађеност производње и дизајна
ОДЈЕЉАК Б – ТИПСКИ СЕРТИФИКАТ	
21.A.11	Област примјене
21.A.13	Прихватљивост
21.A.14	Доказивање оспособљености
21.A.15	Захтјев
21.A.16A	Правила о пловидбености (Сертификационе спецификације)
21.A.16B	Посебни услови
21.A.17	Основа за сертификацију типа
21.A.18	Захтјеви за заштиту животне средине и сертификацијски захтјеви (Certification Specifications, CS)
21.A.19	Промјене због којих је потребан нови типски сертификат
21.A.20	Усклађеност са основом за сертификацију

	типа и захтјевима за заштиту животне средине	ОДЈЕЉАК Г – ОДОБРАВАЊЕ ОРГАНИЗАЦИЈЕ ЗА ПРОИЗВОДЊУ	
21.A.21	Издавање типског сертификата	21.A.131	Област примјене
21.A.23	Резервисано	21.A.133	Прихватљивост
21.A.31	Дизајн типа	21.A.134	Захтјев
21.A.33	Провјере и испитивања	21.A.135	Издавање одобрења
21.A.35	Пробни летови	21.A.139	Систем квалитета
21.A.41	Типски сертификат	21.A.143	Приручник организације за производњу
21.A.44	Обавезе имаоца сертификата	21.A.145	Захтјев за одобравање
21.A.47	Преносивост	21.A.147	Промјене у одобреној организацији за производњу
21.A.51	Важење сертификата		
		21.A.148	Промјена мјеста
21.A.55	Вођење евиденције	21.A.149	Преносивост одобрења
21.A.57	Приручници	21.A.151	Услови одобрења
21.A.61	Упутства за континуирану пловидбеност	21.A.153	Промјене услова одобрења
(ОДЈЕЉАК Ц – НЕ ПРИМЈЕЊУЈЕ СЕ)		21.A.157	Провјере
ОДЈЕЉАК Д – ПРОМЈЕНЕ ТИПСКОГ СЕРТИФИКАТА		21.A.158	Налази (Findings)
21.A.90А	Област примјене	21.A.159	Важење одобрења
21.A.90Б	Стандардне промјене	21.A.163	Права
21.A.91	Класификација промјене дизајна типа	21.A.165	Обавезе имаоца одобрења
21.A.92	Прихватљивост	ОДЈЕЉАК Х – УВЈЕРЕЊЕ О ПЛОВИДБЕНОСТИ	
21.A.93	Захтјев	21.A.171	Област примјене
21.A.95	Мање промјене	21.A.172	Прихватљивост
21.A.97	Веће промјене	21.A.173	Врсте увјерења о пловидбености
21.A.101	Одређивање сертификацијских захтјева (Certification Specifications, CS) и захтјева за заштиту животне средине	21.A.174	Захтјев
		21.A.175	Језик
21.A.103	Издавање одобрења	21.A.177	Промјене
21.A.105	Вођење евиденције	21.A.179	Преносивост и поновно издавање у држави чланици
21.A.107	Упутства за континуирану пловидбеност	21.A.180	Инспекцијски преглед
		21.A.181	Важење увјерења.
ОДЈЕЉАК Е – ДОДАТНИ ТИПСКИ СЕРТИФИКАТ		21.A.182	Идентификација ваздухоплова
21.A.111	Област примјене	ОДЈЕЉАК И – УВЈЕРЕЊЕ О БУЦИ	
21.A.112А	Прихватљивост	21.A.201	Област примјене
21.A.112Б	Доказивање оспособљености	21.A.203	Прихватљивост
21.A.113	Захтјев за издавање додатног типског сертификата	21.A.204	Захтјев
21.A.114	Доказивање усклађености	21.A.207	Промјене (измјене и допуне)
21.A.115	Издавање додатног типског сертификата	21.A.209	Преносивост и поновно издавање у држави чланици
21.A.116	Преносивост	21.A.210	Инспекцијски преглед
21.A.117	Промјене оног дијела производа за који важи додатни типски сертификат	21.A.211	Важење увјерења.
21.A.118А	Обавезе и ознаке	ОДЈЕЉАК Ј – ОДОБРАВАЊЕ ОРГАНИЗАЦИЈЕ ЗА ДИЗАЈН	
21.A.118Б	Важење сертификата	21.A.231	Област примјене
21.A.119	Приручници	21.A.233	Прихватљивост
21.A.120	Упутства за континуирану пловидбеност	21.A.234	Захтјев
ОДЈЕЉАК Ф – ПРОИЗВОДЊА БЕЗ ОДОБРЕЊА		21.A.235	Издавање одобрења
21.A.121	Област примјене	21.A.239	Систем осигурања дизајна
21.A.122	Прихватљивост	21.A.243	Подаци
21.A.124	Захтјев	21.A.245	Захтјев за одобравање
		21.A.247	Промјене система осигурања дизајна
21.A.125А	Издавање писма о сагласности (Letter of Agreement)	21.A.249	Преносивост
21.A.125Б	Налази (Findings)	21.A.251	Услови одобрења
21.A.125Ц	Важење писма о сагласности	21.A.253	Промјене услова одобрења
21.A.126	Систем контроле производње	21.A.257	Провјере
21.A.127	Испитивања: ваздухоплов	21.A.258	Налази (Findings)
21.A.128	Испитивања: мотори и елисе	21.A.259	Важење одобрења
21.A.129	Обавезе произвођача	21.A.263	Права имаоца одобрења
21.A.130	Изјава о усклађености (Statement of Conformity)	21.A.265	Обавезе имаоца одобрења
		ОДЈЕЉАК К – ДИЈЕЛОВИ И УРЕЂАЈИ	
		21.A.301	Област примјене
		21.A.303	Усклађеност са важећим захтјевима

21.A.305 Одобрење дијелова и уређаја
21.A.307 Спремност дијелова и уређаја за уградњу
(ОДЈЕЉАК Л – НЕ ПРИМЈЕЊУЈЕ СЕ)

ОДЈЕЉАК М – ПОПРАВКЕ

21.A.431А Област примјене
21.A.431Б Стандардне поправке
21.A.432А Прихватљивост
21.A.432Б Доказивање оспособљености
21.A.433 Дизајн поправки
21.A.435 Класификација поправки
21.A.437 Издавање одобрења дизајна поправки
21.A.439 Производња дијелова за поправку
21.A.441 Уградња поправки
21.A.443 Ограничења
21.A.445 Непоправљена оштећења
21.A.447 Вођење евиденције
21.A.449 Путства за континуирану пловидбеност
21.A.451 Резервисано

(ОДЈЕЉАК Н – НЕ ПРИМЈЕЊУЈЕ СЕ)**ОДЈЕЉАК О – Резервисано****ОДЈЕЉАК П – ДОЗВОЛА ЗА ЛЕТ**

21.A.701 Област примјене
21.A.703 Прихватљивост
21.A.705 Надлежни орган
21.A.707 Захтјев за издавање дозволе за лет
21.A.708 Услови лета
21.A.709 Захтјев за одобравање услова лета
21.A.710 Одобравање услова лета
21.A.711 Издавање дозволе за лет
21.A.713 Промјене
21.A.715 Језик
21.A.719 Преносивост дозволе
21.A.721 Инспекцијски прегледи
21.A.723 Важење
21.A.725 Продужење важења дозволе за лет
21.A.727 Обавезе имаоца дозволе за лет
21.A.729 Вођење евиденције

ОДЈЕЉАК Q – ИДЕНТИФИКАЦИЈА ПРОИЗВОДА, ДИЈЕЛОВА И УРЕЂАЈА

21.A.801 Идентификација производа
21.A.803 Поступање са идентификацијским подацима
21.A.804 Идентификација дијелова и уређаја
21.A.805 Идентификација критичних дијелова
21.A.807 Резервисано

СЕКЦИЈА Б – ПОСТУПАК ЗА НАДЛЕЖНЕ ОРГАНЕ**ОДЈЕЉАК А – ОПШТЕ ОДРЕДБЕ**

21.B.5 Област примјене
21.B.20 Обавезе надлежног органа
21.B.25 Захтјеви у погледу организације надлежног органа
21.B.30 Документовани поступци
21.B.35 Промјене у организацији и поступцима
21.B.40 Резервисано
21.B.45 Резервисано
21.B.55 Вођење евиденције
21.B.60 Резервисано

ОДЈЕЉАК Б – ТИПСКИ СЕРТИФИКАТ**(ОДЈЕЉАК Ц – НЕ ПРИМЈЕЊУЈЕ СЕ)****ОДЈЕЉАК Д – ИЗМЈЕНЕ ТИПСКОГ СЕРТИФИКАТА****ОДЈЕЉАК Е – ДОДАТНИ ТИПСКИ СЕРТИФИКАТ****ОДЈЕЉАК Ф – ПРОИЗВОДЊА БЕЗ ОДОБРЕЊА**

21.B.120 Испитивање

21.B.125 Налази
21.B.130 Издавање писма о сагласности
21.B.135 Одржавање писма о сагласности
21.B.140 Промјена писма о сагласности
21.B.145 Ограничавање, привремено и трајно укидање писма о сагласности
21.B.150 Вођење евиденције
ОДЈЕЉАК Г – ОДОБРАВАЊЕ ОРГАНИЗАЦИЈЕ ЗА ПРОИЗВОДЊУ

ОДЈЕЉАК Х – УВЈЕРЕЊЕ О ПЛОВИДБЕНОСТИ

21.B.220 Испитивање
21.B.225 Налази
21.B.230 Издавање одобрења
21.B.235 Стални надзор
21.B.240 Промјена одобрења
21.B.245 Привремено или трајно укидање одобрења
21.B.260 Вођење евиденције
ОДЈЕЉАК Х – УВЈЕРЕЊЕ О ПЛОВИДБЕНОСТИ

ОДЈЕЉАК И – УВЈЕРЕЊЕ О БУЦИ

21.B.320 Испитивање
21.B.325 Издавање увјерења о пловидбености
21.B.326 Увјерење о пловидбености
21.B.327 Резервисано
21.B.330 Трајно и привремено укидање увјерења о пловидбености
21.B.345 Вођење евиденције

ОДЈЕЉАК И – УВЈЕРЕЊЕ О БУЦИ**ОДЈЕЉАК К – ДИЈЕЛОВИ И УРЕЂАЈИ****(ОДЈЕЉАК Л – НЕ ПРИМЈЕЊУЈЕ СЕ)****ОДЈЕЉАК М – ПОПРАВКЕ****(ОДЈЕЉАК Н – НЕ ПРИМЈЕЊУЈЕ СЕ)****ОДЈЕЉАК О – Резервисано****ОДЈЕЉАК П – ДОЗВОЛА ЗА ЛЕТ**

21.B.520 Испитивање
21.B.525 Издавање дозвола за лет

21.B.530 Привремено и трајно укидање дозволе за лет
21.B.545 Вођење евиденције

ОДЈЕЉАК Q – ИДЕНТИФИКАЦИЈА ПРОИЗВОДА, ДИЈЕЛОВА И УРЕЂАЈА

Додаци

21.1 Опште

За потребе овог Анекса I (E7-21) надлежни орган је ВНДСА.

СЕКЦИЈА А**ТЕХНИЧКИ ЗАХТЈЕВИ****ОДЈЕЉАК А – ОПШТЕ ОДРЕДБЕ****21.A.1 Област примјене**

Ова Секција садржи опште одредбе о правима и обавезама подносиоца захтјева и имаоца увјерења која се издају према овој Секцији.

21.A.2 Дјеловање трећих лица, која нису имаоци увјерења ни подносиоци захтјева за издавање увјерења

Радње и обавезе које мора да испуни подносилац захтјева или имаоца увјерења за одређени производ, дио или уређај по овој Секцији може, у његово име, да испуни треће физичко или правно лице ако подносилац захтјева или

ималац увјерења докаже да је закључио уговор са трећим лицем којим се гарантује да ће се обавезе имаоца увјерења правилно испуњавати.

21.A.3A Откази, кварови и дефекти

(a) Систем за прикупљање, испитивање и анализу података.

Ималац типског сертификата, додатног типског сертификата, одобрења дизајна већих поправки или другог одобрења за које се сматра да су издата према овом Правилнику, мора да има одговарајући систем за прикупљање, испитивање и анализу извјештаја и података који се односе на отказе, кварове и дефекте или друге догађаје који проузрокују или могу да проузрокују негативне последице по континуирану пловидбеност производа, дијела или уређаја обухваћеног увјерењем о типу, додатним увјерењем о типу, одобрењем дизајна већих поправки или другим одговарајућим одобрењем за које се сматра да су издати према овом Правилнику. Подаци о овом систему морају да буду доступни свим познатим корисницима производа, дијела или уређаја и, на његов захтјев, лицу које је за то овлашћено другим сродним правилима за извршење.

(б) Обавјештавање BHDCA

1. Ималац типског сертификата, додатног типског сертификата, одобрења дизајна већих поправки или другог одговарајућег одобрења за које се сматра да су издати према овом Правилнику, мора да обавијести BHDCA о отказу, квару, дефекту или сваком другом догађају који му је познат и који је у вези са производом, дијелом или уређајем који су обухваћени увјерењем о типу, додатним увјерењем о типу, одобрењем дизајна већих поправки или другим одговарајућим одобрењем за које се сматра да су издати према овом Правилнику, а који има или би могао да има за последицу стање опасно по безбједност.
2. Обавјештења се подносе у облику и на начин који одреди BHDCA што прије, а најкасније 72 сата од утврђивања стања опасног по безбједност, изузев ако посебне околности то спречавају.

(ц) Испитивање пријављених догађаја

1. Ако је догађај, који је пријављен према тачки (б) или према тачкама 21.A.129(ф)(2) или 21.A.165(ф)(2), резултат недостатка у дизајну или производњи, ималац типског сертификата, додатног типског сертификата, одобрења дизајна већих поправки или другог одговарајућег одобрења за које се сматра да су издата према овом Правилнику, или произвођач, у зависности шта је одговарајуће, испитаће разлог због којег је дошло до недостатка и обавијестити BHDCA о резултатима испитивања и корективним мјерама које се предузимају или предлажу да би се недостатак отклонио.
2. Ако BHDCA сматра да је потребно предузети одговарајуће мјере за отклањање недостатка, ималац типског сертификата, додатног типског сертификата, одобрења дизајна већих поправки или другог одговарајућег одобрења за које се сматра да су издата према овом Правилнику, или произвођач, у зависности шта је одговарајуће, мора да у BHDCA достави одговарајуће податке.

21.A.3B Налози за пловидбеност и обавезни сервисни билтени произвођача

(a) Налог за пловидбеност означава документ који издаје или прихвата BHDCA и којим се одређују мјере које морају да се предузму на ваздухоплову да би се поново обезбиједио прихватљив ниво безбједности, ако докази указују да би, у супротном, ниво безбједности ваздухоплова био угрожен.

(б) BHDCA издаје налог за пловидбеност ако:

1. утврди да на ваздухоплову постоји стање опасно по безбједност које је последица недостатка на ваздухоплову или мотору, елиси, дијелу или уређају који је у њега уграђен,
2. такво стање вјероватно постоји или може да настане и на неком другом ваздухоплову.

(ц) Ако BHDCA издаје налог за пловидбеност да би се отклонило стање опасно по безбједност из тачке (б) или захтијева инспекцијски преглед, ималац типског сертификата, додатног типског сертификата, одобрења дизајна већих поправки или другог одговарајућег одобрења за које се сматра да су издати према овој уредби, дужан је да:

1. предложи одговарајуће корективне мјере или инспекцијске прегледе, или и једно и друго, и да их поднесе на одобрење у BHDCA;
2. ако BHDCA одобри приједлог из тачке 1, учини га доступним свим познатим операторима или власницима производа, дијела или уређаја а, на захтјев сваког другог лица од кога се захтијева да се придржава налога за пловидбеност – одговарајуће описне податке и упутства за примјену.

(д) Налог за пловидбеност садржи:

1. опис стања опасног по безбједност;
2. идентификацију предметног ваздухоплова;
3. мјере које се захтијевају;
4. рок за испуњење мјера;
5. датум ступања на снагу.

(е) Налози за пловидбеност које је објавила држава надлежна за дизајн ваздухоплова, мотора, пропелера или опреме сматрају се обавезним за ваздухоплове регистроване у Босни и Херцеговини.

(ф) За ваздухоплове који посједују дозволу за летење издату у складу са тачком 21.A.173(б) или тачком 21.A.701(a)(15) овог Правилника, сервисни билтени класификовани као обавезни од стране произвођача ваздухоплова, мотора, пропелера или опреме сматрају се обавезним за ваздухоплове регистроване у Босни и Херцеговини.

21.A.4 Координација између дизајна и производње

Сваки ималац типског сертификата, додатног типског сертификата, одобрења промјене у типском дизајну или одобрења дизајна већих поправки дужан је да, по потреби, сарађује са организацијом за производњу да би омогућио:

- (a) задовољавајућу усклађеност пројектовања и производње, као што се то захтијева у тачкама 21.A.122, тачком 21.A.130 подтачком (б) ст. (3) и (4), тачком 21.A.133 и тачком 21.A.165 подтачком(ц) ст. (2) и (3); и
- (б) правилну подршку континуираној пловидбености производа, дијелова и уређаја.

ОДЈЕЉАК Б –ТИПСКИ СЕРТИФИКАТ**21.A.11 Област примјене**

Овај Одјелјак уређује поступак по коме се издају типски сертификати за производе, као и права и обавезе подносилаца захтјева и ималаца увјерења.

21.A.13 Прихватљивост

Свако физичко или правно лице које докаже или је у поступку доказивања оспособљености према тачки 21.A.14, овлашћено је да захтијева типски сертификат према условима из овог Одјелјака.

21.A.14 Доказивање оспособљености

- (a) Организација која захтијева типски сертификат доказује своју оспособљеност тако што има одобрење организације за дизајн које је издала ВНДСА према Одјелјку Ј.
- (b) Одступајући од тачке (a), као доказ о оспособљености сматра се и пристанак ВНДСА, дат на приједлог подносиоца захтјева, за примјену поступака којима се утврђују посебна пројектна пракса, ресурси и редо-слијед активности који је потребан за усклађивање са Анексом I (E7-21).

21.A.15 Захтјев

- (a) Захтјев за издавање типског сертификата подноси се у облику и на начин који одреди ВНДСА.
- (b) Уз захтјев за типски сертификат за ваздухоплове прилажу се тродимензионални цртеж ваздухо-плова и претходни основни подаци, укључујући предложене оперативне карактеристике и ограничења.
- (c) Уз захтјев за издавање типског сертификата за мотор или елису прилажу се генерални цртежи, основне карактеристике дизајна, техничке перфор-мансе и предложена оперативна ограничења мотора или елисе.
- (d) Захтјев за прихватање типског сертификата за ваздухоплове дизајниране у другој земљи, подноси се у облику и на начин који одреди ВНДСА.

21.A.16A Стандарди градње (Certification Specification)

За ваздухоплове из Анекса II тачке (ц), (е), (ф), (г) и (j) Правилника о заједничким правилима у подручју цивилног ваздухопловства и надлежностима Европске агенције за безбједност ваздушног саобраћаја, примјењују се слиједећи стандарди градње (CS – *Certification Specifications*):

- a) За ваздухоплове дизајниране у Босни и Херцеговини:
 - CAP 482 - *British Civil Airworthiness Requirements Section sa - Small Light Aeroplanes*;
 - CAP 750 - *British Civil Airworthiness Requirements Section VLH - Small Light Helicopters*;
 - CAP 643 - *Light Gyroplanes*;
 - CAP 659 - *Amateur Built Aircraft*.
- b) За ваздухоплове који се увозе, ВНДСА ће прихватити стандарде градње важеће у слиједећим државама:
 - држава потписница *ECAA* споразума;
 - Сједињене Америчке Државе;
 - Канада;
 - Русија.

21.A.16B Посебни услови

- (a) ВНДСА прописује посебне, детаљне техничке спецификације за производ, под називом "посебни услови" кад стандарди градње не садрже одговарајуће безбједносне стандарде за производ ако:

1. производ има нова или неуобичајена својства у односу на праксу пројектовања на којој су заснована важећа правила о пловидбености; или
 2. предвиђена намјена производа није конвенционална; или
 3. искуства са сличним производима у употреби или производима који имају слична пројектна својства показују да би могло да наступи стање опасно по безбједност.
- (b) Посебни услови укључују такве безбједносне стандарде које ВНДСА сматра потребним за успостављање нивоа безбједности који одговара нивоу безбједности из важећег стандарда градње.

21.A.17A Основа за сертификацију типа

- (a) Основа за сертификацију типа састоји се од:
 1. примјенљивих стандарда градње које је одредила ВНДСА и који важи на дан подношења захтјева, изузев ако:
 - (i) ВНДСА другачије не одреди; или
 - (ii) подносилац захтјева сам не одлучи да се усклади са касније важећим измјенама и допунама сертификационих захтјева или се то захтијева у тачкама (ц) и (д);
 2. свих посебних услова који се захтијевају у тачки 21.A.16B(a).
- (b) Захтјев за издавање типског сертификата важи три године, изузев ако подносилац захтјева, у вријеме подношења захтјева, не докаже да је за његов производ потребно више времена за дизајн, развој и испитивање, а ВНДСА то одобри.
- (c) Ако типски сертификат није издат, или је јасно да неће бити издат, у року који је прописан у тачки (б), подносилац захтјева може да:
 1. поднесе нови захтјев за издавање типског сертификата и да се придржава одредаба из тачке (a) које важе за први захтјев; или
 2. затражи продужење првог захтјева и усклади се са стандардима градње који су важили одређеног датума који он изабере, а који не долази прије датума који претходи издавању типског сертификата, у року који је у тачки (б) утврђен за први захтјев.
- (d) Ако подносилац захтјева одлучи да се усклади са сертификационим захтјевима из измјена и допуна стандарда градње, које су ступиле на снагу послје подношења захтјева за издавање типског сертификата, мора да се усклади и са осталим сертификационим захтјевима које ВНДСА сматра непосредно повезаним са њима.

21.A.18 Захтјеви за заштиту животне средине и сертификациони захтјеви (Certification Specifications, CS)

- (a) Захтјеви у погледу буке, који се узимају у обзир при издавању увјерења о типу ваздухоплова, прописани су према Поглављу I Анекс 16, Свеска I, Дио II Чикашке конвенције.

21.A.19 Промјене због којих је потребан нови типски сертификат

Свако физичко или правно лице које предложи промјену производа мора да захтијева издавање новог типског сертификата ако ВНДСА сматра да је промјена дизајна, снаге, потиска или масе таква да је потребно да се детаљно испита усклађеност са важећом основом за сертификацију.

21.A.20 Усклађеност са основом за сертификацију типа и захтјевима за заштиту животне средине

- (a) Подносилац захтјева за издавање типског сертификата мора да докаже усклађеност са важећим основама за сертификацију типа и захтјевима за заштиту животне средине, и да BHDCA представи доказе којима се осигурава та усклађеност.
- (б) Подносилац захтјева мора у BHDCA да достави програм сертификације са подробно наведеним средствима за доказивање усклађености. Овај документ се по потреби ажурира у току процеса сертификације.
- (ц) Подносилац захтјева мора да има записе о образложењу усклађености у оквиру докумената усклађености, у складу са програмом сертификације из тачке (б).
- (д) Подносилац захтјева даје изјаву да је доказао усклађеност са свим важећим основама за сертификацију типа и захтјевима за заштиту животне средине, у складу са програмом сертификације у тачки (б).
- (е) Ако подносилац захтјева има одговарајуће одобрење организације за дизајн, изјава из тачке (б) даје се према Одјељку Ј.

21.A.20B Признавање страних испитивања ваздухоплова

Ради признавања страних испитивања типа ваздухоплова, или ваздухопловног уређаја који се први пут увози, те страних типских сертификата и других одговарајућих исправа, подносилац захтјева мора у BHDCA поднијети слиједеће:

- а) стандарде градње који су примијењени и статус њихових измјена;
- б) било које одступање од стандарда градње које је одобрила држава дизајна;
- ц) све посебне услове које је спецификовала држава дизајна;
- д) потврду државе дизајна да производ испуњава захтјеве у погледу заштите животне средине;
- е) типски сертификат државе дизајна са придруженом листом података (*TCDS*);
- ф) доказ да су приручници, натписне плочице и ознаке на инструментима, који се захтијевају према примјењивим захтјевима о пловидбености и буци (гдје је могуће примјенити), написани на језику који захтијева BHDCA;
- г) летачки приручник;
- х) листу минималне опреме (*MMEL*), гдје је то могуће примјенити;
- и) инструкције којим се осигурава континуирана пловидбеност ваздухоплова у употреби, као што су, и не ограничавајући се на, слиједеће приручнике: *Aircraft Maintenance Manual; Aircraft Repair Manual, Aircraft Wiring Diagram, Owner Manual, Aircraft Service Manual, Weight and Balance Manual*.

21.A.21 Издавање типског сертификата

Подносилац захтјева има право да му BHDCA изда типски сертификат за производ ако:

- (a) докаже своју оспособљеност сагласно 21.A.14;
- (б) приложи изјаву наведену у 21.A.20(д);
- (ц) докаже да:
 1. је производ који треба да се сертификује усклађен са важећом основом за сертификацију типа и важећим захтјевима за заштиту животне средине одређеним према тачкама 21.A.17А и 21.A.18;

2. су услови у погледу пловидбености, који нису испуњени, надокнађени елементима који пружају исти ниво безбједности;
 3. производ нема ризичних карактеристика или особина за употребу за коју се тражи сертификација;
 4. је подносилац захтјева за издавање типског сертификата изричито изјавио да ће се придржавати захтјева из 21.A.44.
- (д) је код типског сертификата за ваздухоплов већ раније издат типски сертификат за мотор или елису, или обоје ако су уграђени.
 - (е) У случају признавања страних типских сертификата, BHDCA ће провјерити комплетност достављене документације наведене у тачки 21.A.20Б и без додатних испитивања издати типски сертификат ако је држава дизајна:
 - држава потписница *ЕСАА* споразума;
 - Сједињене Америчке Државе;
 - Канада;
 - Русија.

21.A.23 Резервисано**21.A.31 Дизајн типа**

- (a) Дизајн типа састоји се од:
 1. цртежа и спецификација, списка техничких планова и спецификација потребних за утврђивање конфигурацијских и пројектних својстава производа која доказују да је производ усклађен са важећом основом за сертификацију типа и важећим захтјевима за заштиту животне средине;
 2. података о материјалима, поступцима и начинима производње и склапања производа који су потребни да се омогући усклађеност производа;
 3. одобреног одјељка о упутствима за континуирану пловидбеност и ограничењима пловидбености, као што је одређено у важећим стандардима градње;
 4. других података који омогућавају да се поређењем утврди пловидбеност, ниво буке, испуштање горива и емисија издувних гасова (према потреби) свих накнадних производа истог типа.
- (б) Сваки дизајн типа означава се на одговарајући начин.

21.A.33 Провјере и испитивања

- (a) Подносилац захтјева мора да проведе све потребне провјере и испитивања да би доказао усклађеност са важећом основом за сертификацију типа и важећим захтјевима за заштиту животне средине.
- (б) Прије сваког испитивања које је предвиђено у тачки (a), подносилац захтјева мора да утврди:
 1. за пробни узорак:
 - (i) да су материјали и поступци на одговарајући начин усклађени са спецификацијама за предложени дизајн типа;
 - (ii) да су дијелови производа на одговарајући начин усклађени са техничким плановима у предложеном дизајну типа;
 - (iii) да су производни поступци, дизајн и склапање на одговарајући начин усклађени са онима који су наведени у предложеном дизајну типа;
 2. да опрема за испитивање и мјерни уређаји који се користе, одговарају потребама испитивања и да су избаждарени на одговарајући начин.

- (ц) Подносилац захтјева дужан је да омогући ВНДСА да проведе све врсте испитивања која су потребна да се провјери усклађеност са тачком (б).
- (д) Подносилац захтјева дужан је да омогући ВНДСА да прегледа све извјештаје и проведе било коју инспекцију, као и да изведе пробни лет или провјеру на земљи или да им присуствује ради провјере ваљаности изјаве о усклађености која се даје према тачки 21.А.20(д) и утврђивања да ниједно својство производа није ризично за намјену за коју се тражи сертификација.
- (е) За испитивања која проводи или којима присуствује ВНДСА према тачки (д):
 1. подносилац захтјева у ВНДСА прилаже изјаву којом потврђује да је усклађен са тачком (б);
 2. од тренутка кад се докаже усклађеност са тачком (б) до тренутка кад се ВНДСА предложи испитивање, на производу, дијелу или уређају не смију да се обаве никакве промјене повезане са испитивањем које би утицале на изјаву о усклађености.

21.А.35 Пробни летови

- (а) Пробни летови ради издавања увјерења о типу одвијају се према условима које одреди ВНДСА.
- (б) Подносилац захтјева мора да изведе пробне летове које ВНДСА сматра потребним:
 1. да би се утврдила усклађеност са важећом основом за сертификацију типа и важећим захтјевима за заштиту животне средине;
 2. да би се утврдило да ли постоји оправдано увјерење да су ваздухоплов, његови дијелови и уређаји поуздани и да исправно раде.

21.А.41 Типски сертификат

Сматра се да типски сертификат садржи дизајн типа, оперативна ограничења, листу података у увјерењу о типу о пловидбености и емисијама, важећу основу за сертификацију типа и захтјеве за заштиту животне средине којима ВНДСА утврђује усклађеност и друге услове или ограничења који су прописани за производ у важећим сертификационим захтјевима и захтјевима за заштиту животне средине.

21.А.44 Обавезе имаоца сертификата

Ималац типског сертификата дужан је да:

- (а) испуњава обавезе предвиђене у 21.А.3А, 21.А.3Б, 21.А.4, 21.А.55, 21.А.57, 21.А.61 и 21.А.62 да у те сврхе непрекидно буде усклађен са захтјевима из тачке 21.А.14; и
- (б) наведе ознаке према Одјелку Q.

21.А.47 Преносивост

Типски сертификат може да се пренесе само на физичко или правно лице које је способно да преузме обавезе према тачки 21.А.44 и у те сврхе је доказало своју оспособљеност по мјерилима из тачке 21.А.14.

21.А.51 Важење сертификата

- (а) Типски сертификат важи неограничено вријеме. Сертификат остаје да важи под условом:
 1. да ималац увјерења испуњава услове из овог Правилника;
 2. да ималац увјерења није вратио увјерење или да увјерење није трајно укинато, према важећим управним поступцима које одреди ВНДСА.
- (б) По предаји или трајном укидању типског сертификата, он се враћа у ВНДСА.

21.А.55 Вођење евиденције

Ималац типског сертификата дужан је да чува све значајне пројектне податке, планове и извјештаје са испитивања, укључујући документацију о прегледима за испитан производ, да они буду на располагању ВНДСА, и да би омогућио потребне податке за осигуравање континуиране пловидбености и усклађеност са важећим захтјевима за заштиту животне средине.

21.А.57 Приручници

Ималац типског сертификата израђује, чува и ажурира приручнике чије постојање се захтјева важећом основом за сертификацију типа и захтјевима за заштиту животне средине за производ и у ВНДСА, на њен захтјев, предаје њихове копије.

21.А.61 Упутства за континуирану пловидбеност

- (а) Ималац типског сертификата доставља најмање један потпуни комплет упутстава за континуирану пловидбеност, која садрже описне податке и упутства за реализацију, припремљена према важећој основи за сертификацију сваком познатом власнику једног или више ваздухоплова, мотора или елисе, при њиховој испоруци или издавању првог увјерења о пловидбености за предметни ваздухоплов, шта наступи касније, а послје тога, на захтјев, ова упутства чини доступним сваком лицу које мора да испуни било који услов из упутстава. Неки приручници или дијелови упутстава за континуирану пловидбеност који се односе на ремонт (обнову) или друге врсте великих радова одржавања могу да постану доступни и касније, пошто је производ пуштен у употребу, али морају да постану доступни прије него што било који производ достигне одговарајућу старосну границу или потребне сате/циклусе рада.
- (б) Промјене упутстава за континуирану пловидбеност стављају се на располагање свим познатим операторима производа и, на захтјев, свим лицима која морају да се ускладе са њима. У ВНДСА се подноси програм у коме се приказује на који начин се дистрибуирају промјене упутстава за континуирану пловидбеност.

(ОДЈЕЉАК Ц – НЕ ПРИМЈЕЊУЈЕ СЕ)

ОДЈЕЉАК Д – ИЗМЈЕНЕ ТИПСКИХ СЕРТИФИКАТА

21.А.90А Област примјене

Овај Одјелак уређује поступак по коме се одобравају промјене дизајна типа и типски сертификати и права и обавезе подносилаца захтјева и ималаца одобрења. Овим Одјелком се такођер дефинишу стандардне промјене које не подлијежу процесу одобрења у складу са овим Одјелком.

21.А.90Б Стандардне промјене

- (а) Стандардне промјене означавају промјене у типском сертификату:
 1. које поштују податке дизајна који су укључени у сертификационе захтјеве које је издала ВНДСА, који садрже прихватљиве методе, технике и праксу за извршавање и идентификовање стандардних промјена, укључујући и везане инструкције за континуирану пловидбеност; и
 2. које нису у супротности са подацима носитеља типског сертификата.
- (б) Тачке 21.А.91 до 21.А.109 не примјењују се у стандардним промјенама.

- (ц) Као прихватљиве начине за вршење стандардних промјена BHDCA прихвата слиједеће документе:
- EASA CS – STAN;
 - FAA AC 43.13-2B.

21.A.91 Класификација промјене типског сертификата

Промјене типског сертификата могу бити мање и веће. "Мања промјена" је промјена која нема већи утицај на масу, положај тежишта, издржљивост структуре, поузданост, оперативна својства, буку, испуштање горива, емисију гасова или друга својства која утичу на пловидбеност производа. Изузев промјена из тачке 21.A.19, све друге промјене, према овом Одјелјку, јесу "веће промјене". Веће и мање промјене одобравају се према тачкама 21.A.95 или 21.A.97 и идентификују на одговарајући начин.

21.A.92 Прихватљивост

- (а) Само имацац типског сертификата може да захтијева одобрење веће промјене типског сертификата по овом Одјелјку, док други подносиоци захтјева за већу промјену дизајна типа захтјев подносе према Одјелјку Е.
- (б) Свако физичко или правно лице може да поднесе захтјев за одобрење мање промјене типског сертификата по овом Одјелјку.

21.A.93 Захтјев

Захтјев за одобрење промјене типског сертификата подноси се у облику и на начин који одреди BHDCA и садржи:

- (а) Опис промјене, који одређује:
1. све дијелове типског сертификата и одобрене приручнике на које утиче промјена;
 2. сертификационе захтјеве (CS) и захтјеве за заштиту животне средине са којима, према тачки 21.A.101, пројектована промјена мора да буде усклађена;
- (б) Одређивање било којих испитивања која су потребна за доказивање усклађености промијењеног производа са важећим сертификацијским захтјевима (CS) и захтјевима за заштиту животне средине.

21.A.95 Мање измјене

Мање измјене типског сертификата класификује и одобрава:

- (а) BHDCA; или
- (б) одговарајуће одобрена организација за дизајн, сагласно поступку са којим се сагласила BHDCA.

21.A.97 Веће измјене

- (а) Подносилац захтјева за одобрење веће измјене дужан је да:
1. у BHDCA достави доказне податке са свим потребним описним подацима који треба да буду укључени у дизајн типа;
 2. докаже да је промијењени производ сагласан важећим сертификационим захтјевима (CS) и захтјевима за заштиту животне средине који су наведени у 21.A.101;
 3. се усклади са тачкама 21.A.20(б), (ц) и (д); и;
 4. изда изјаву из тачке 21.A. 20(д) (а) (3) према Одјелјку Ј, ако има одговарајуће одобрење организације за дизајн;
 5. усклади се са тачком 21.A.33 и, према потреби, са тачком 21.A.35.

- (б) Одобрење веће промјене типског сертификата ограничено је на специфичну конфигурацију или специфичне конфигурације типског сертификата на који се односи промјена.

21.A.101 Одређивање сертификационих захтјева (*Certification Specifications, CS*) и захтјева за заштиту животне средине

- (а) Подносилац захтјева за промјену типског сертификата мора да докаже да је промијењени производ усклађен са правилима о пловидбености која се примјењују на промијењени производ и која важе на дан подношења захтјева за промјену, осим ако се подносилац захтјева сам не одлучи за усклађеност са касније важећим измјенама и допунама сертификационих захтјева или, ако се то захтијева тачкама (е) и (ф), као и са важећим захтјевима за заштиту животне средине који се захтијевају у 21.A.18.
- (б) Одступајући од става (а), подносилац захтјева може да докаже да је промијењени производ усклађен са претходним изменом и допуном правила о пловидбености одређеним у ставу (а) и сваким сертификационим захтјевом (*Certification Specification*) који BHDCA сматра непосредно повезаним. Међутим, претходна измјена и допуна правила о пловидбености не смије да претходи одговарајућем правилу о пловидбености на које се увјерење о типу позива. Подносилац захтјева може да докаже усклађеност са претходном промјеном правила о пловидбености у било ком од наредних случајева:
1. Промјене за коју BHDCA сматра да нису значајне. При одлучивању о томе да ли је промјена значајна, BHDCA разматра промјену у контексту свих претходних значајних промјена дизајна и повезаних промјена важећих сертификационих захтјева који су обухваћени увјерењем о типу производа. Промјене које испуњавају једно од сљедећих мјерила аутоматски се сматрају значајним:
 - (i) Општа конфигурација или начела пројектовања су промијењени (нису задржани);
 - (ii) Претпоставке које су коришћене за сертификацију производа који треба да се промијени више нису важеће.
 2. Свака област, систем, дио или уређај на које промјена не утиче по мишљењу BHDCA.
 3. Свака област, систем, дио или уређај на који промјена утиче, а за које BHDCA сматра да њихова усклађеност са стандардима градње описаним у тачки (а) не би битно утицала на ниво безбједности промијењеног производа или не би имала смисла.
- (ц) Подносилац захтјева за промјену на ваздухоплову (изузев хеликоптера) са највећом масом од 2 722 кг (6 000 lb), или хеликоптера без турбине са највећом масом од 1 361 кг (3 000 lb), може да докаже да је промијењени производ усклађен са основом за сертификацију типа на коју се типски сертификат позива. Ако BHDCA сматра да је промјена у одређеној области значајна, она може да одреди усклађивање са промјенама и измјенама основе за сертификацију типа на коју се типски сертификат позива и која важи на дан подношења захтјева, као и са свим сертификационим захтјевима које BHDCA сматра непосредно повезаним, изузев ако BHDCA сматра да усклађивање са наведеном промјеном или сертификационим захтјевима

не би битно утицало на ниво безбједности промијењеног производа или не би имало смисла.

- (д) Ако ВНДСА сматра да стандарди градње који важе на дан подношења захтјева за промјену не омогућавају одговарајуће стандарде у вези са предложеном промјеном, подносилац захтјева мора да испуни све посебне услове (детаљне техничке спецификације) и њихове промјене које су прописане у тачки 21.А.16Б, да би се омогућио ниво безбједности који одговара нивоу утврђеном у стандардима градње који важе на дан подношења захтјева за промјену.
- (е) Захтјев за промјену типског сертификата важи три године. Ако промјена није одобрена или је јасно да неће бити одобрена у овом року, подносилац захтјева може да:
1. поднесе нови захтјев за промјену типског сертификата и да се придржава одредаба из става (а) ове тачке које важе за први захтјев за промјену;
 2. затражи продужење првог захтјева и да се усклади са одредбама из тачке (а), према датуму који одабере подносилац захтјева, а који не претходи датуму одобрења промјене, у року који је за први захтјев за промјену одређен у овој тачки.
- (ф) Ако подносилац захтјева одлучи да се усклади са сертификационим захтјевима из измјена и допуна стандарда градње, који су ступили на снагу послјије подношења захтјева за промјеном типа, мора да се усклади и са осталим сертификационим захтјевима које ВНДСА сматра непосредно повезаним са њима.
- (г) Када захтјев за измјену сертификата типа за ваздухоплов укључује, или су му приложене, након што је захтјев већ предан, и измјене података о оперативној прикладности, основа сертификације података о оперативној прикладности одређује се у складу са горњим подтачкама (а), (б), (ц), (д) и (ф).

21.А.103 Издавање одобрења

- (а) Подносилац захтјева има право да му ВНДСА одобри већу промјену дизајна типа ако:
1. Приложи изјаву из тачке 21.А.20(д); и
 2. Ако се докаже:
 - (i) да је промијењени производ усклађен са важећим сертификационим захтјевима и важећим захтјевима за заштиту животне средине који су наведени у тачки 21.А.101;
 - (ii) да се одредбе о пловидбености са којима није усклађен надокнађују елементима који пружају исти ниво безбједности;
 - (iii) да производ није опасан за намјену за коју је затражено одобрење.
- (б) Мања промјена дизајна типа одобрава се само сагласно тачки 21.А.95 ако се докаже да је промијењени производ усклађен са одговарајућим сертификационим захтјевима наведеним у тачки 21.А.101.

21.А.105 Вођење евиденције

За сваку промјену подносилац захтјева чува све значајне податке дизајна, планове и извјештаје о испитивању, укључујући документацију о испитивању промијењеног производа, да они буду на располагању ВНДСА, и да омогући потребне податке за осигуравање континуиране пловидбености, континуиране валидности података о оперативној прикладности и усклађеност са важећим захтјевима за заштиту животне средине за промијењени производ.

21.А.107 Упутства за континуирану пловидбеност

- (а) Ималац одобрења мање измјене сертификата типа, сваком познатом власнику једног или више ваздухоплова, мотора или пропелера на које се односи та мања измјена, приликом испоруке производа или приликом издавања првог сертификата о пловидбености дотичног ваздухоплова, што год је од тога касније, доставља најмање један комплет повезаних измјена, ако постоје, у упутствима за континуирану пловидбеност производа на којем треба извести мању измјену, припремљених у складу са примјењивом основном сертификације типа, а након тога те измјене упутстава, на захтјев, ставља на располагање било којој другој особи од које се захтјева испуњавање било којег од услова из тих упутстава.
- (б) Поред тога, промјене наведених варијанти упутстава за континуирану пловидбеност стављају се на располагање свим познатим операторима производа на коме је обављена мања промјена, а на захтјев и свим лицима која морају да се ускладе са наведеним упутствима.

21.А.108 Резервисано

ОДЈЕЉАК Е – ДОДАТНИ ТИПСКИ СЕРТИФИКАТ

21.А.111 Област примјене

Овај Одјељак уређује поступке по којима се одобравају веће промјене типског сертификата, у складу са поступцима за додатни типски сертификат, и права и обавезе подносиоца захтјева и имаоца одобрења.

21.А.112А Прихватљивост

Свако физичко или правно лице ("организација") које докаже или је у поступку доказивања оспособљености према тачки 21.А.112Б овлашћено је да захтјева додатни типски сертификат, према условима који су предвиђени у овом Одјељку.

21.А.112Б Доказивање оспособљености

- (а) Организација која захтјева додатни типски сертификат доказује своју оспособљеност тако што има одобрење организације за дизајн које је издала ВНДСА према Одјељку Ј.
- (б) Одступајући од тачке (а), као доказ о оспособљености сматра се и пристанак ВНДСА, дат на приједлог подносиоца захтјева, за примјену поступака којима се утврђују посебна пројектна пракса, ресурси и редослијед активности потребних за усклађивање са овим Одјељком.
- (ц) Одступајући од тачака (а) и (б), подносилац захтјева може да одлучи да докаже оспособљеност путем одобрења сертификационог програма ВНДСА подробно наводећи средства за доказивање усаглашености *STC*-ија ваздухоплова, мотора и елисе дефинисаних у тачки 21.А.14(ц).

21.А.113 Захтјев за издавање додатног типског сертификата

- (а) Захтјев за издавање додатног типског сертификата подноси се у облику и на начин који одреди ВНДСА.
- (б) Захтјев за издавање додатног типског сертификата садржи описе, идентификацију и измјене података о оперативној прикладности које се захтјевају у 21.А.93. Поред тога, захтјев укључује и доказ да су подаци на којима се заснивају наведене идентификације одговарајући, било на основу сопствених

ресурса подносиоца захтјева, било по договору са имаоцем типског сертификата.

- (ц) Захтјев за признавање додатног типског сертификата, којег су одобриле друге државе, подноси се у облику и на начин који одреди ВНДСА.

21.A.114 Доказивање усклађености

Подносилац захтјева за издавање додатног типског сертификата мора да буде усклађен са тачком 21.A.97.

21.A.115 Издавање додатног типског сертификата

Подносилац захтјева има право да му ВНДСА изда додатни типски сертификат:

- (а) Ако поднесе изјаву из тачке 21.A.20(д); и
 (б) Ако се докаже да:
1. промијењени производ испуњава важеће сертификационе захтјеве и еколошке захтјеве, како је наведено у тачки 21.A.101;
 2. су све неусклађене одредбе пловидбености надокнађене факторима који обезбјеђују исти ниво безбједности; и
 3. ниједна особина или карактеристика не чини производ несигурним за намјене због којих се сертификација захтјева.
- (ц) Ако докаже своју оспособљеност сагласно тачки 21.A.112Б;
- (д) Ако је према тачки 21.A.113(б) закључио уговор са имаоцем типског сертификата, и
1. ако је ималац типског сертификата изјавио да нема техничких примједби на податке који су поднешени према тачки 21.A.93, и
 2. ако се ималац типског сертификата сагласио да ће сарађивати са имаоцем додатног увјерења о типу, да би се обезбиједило испуњавање свих обавеза везаних за континуирану пловидбеност промијењеног производа, према тачкама 21.A.44 и 21.A.118А.
- (е) У случају признавања страних додатних типских сертификата, ВНДСА ће провјерити комплетност достављене документације наведене у тачки 21.A.113 и без додатних испитивања прихватити додатни типски сертификат ако је држава дизајна:
- држава потписница *ECAA* споразума;
 - Сједињене Америчке Државе;
 - Канада;
 - Русија.

21.A.116 Преносивост

Додатно увјерење о типу може да се пренесе искључиво на правно или физичко лице које је оспособљено да преузме обавезе из тачке 21.A.118А и које је ради тога доказало своју оспособљеност по мјерилима из тачке 21.A.112Б.

21.A.117 Измјене оног дијела производа за који важи додатни типски сертификат

- (а) Мање измјене оног дијела производа за који важи додатни типски сертификат класификују се и одобравају према Одјелу Д.
- (б) Веће измјене оног дијела производа за који важи додатни типски сертификат одобравају се путем новог додатног типског сертификата, према овом Одјелу.
- (ц) Одступајући од тачке (б), већа промјена оног дијела производа за који важи додатни типски сертификат, ако је предложи сам ималац додатног типског сертификата, може да се одобри путем промјене постојећег додатног типског сертификата.

21.A.118А Обавезе и ознаке

Ималац додатног типског сертификата мора:

- (а) да преузме обавезе:
1. прописане у тачкама 21.A.3А, 21.A.3Б, 21.A.4, 21.A.105, 21.A.119 и 21.A.120А, и 21.A.120Б;
 2. које произлазе из сарадње са имаоцем типског сертификата према тачки 21.A.115(д)(2); и да у те сврхе настави да испуњава услове из тачке 21.A.112Б;
- (б) да наведе ознаке према тачки 21.A.804(а).

21.A.118Б Важење сертификата

- (а) Додатни типски сертификат важи неограничено вријеме. Он остаје да важи под условом:
1. да је ималац додатног типског сертификата и даље усклађен са овим Анексом I (E7-21);
 2. да ималац додатног типског сертификата није вратио увјерење или да увјерење није трајно укинато, према важећим управним поступцима које одреди ВНДСА.
- (б) По предаји или трајном укидању додатног типског сертификата, он се враћа у ВНДСА.

21.A.119 Приручници

Ималац додатног типског сертификата израђује, чува и ажурира изворнике варијанти приручника чије постојање захтијевају важећа основа за сертификацију типа, примјењива основа сертификације података о оперативној прикладности и важећи захтјеви за заштиту животне средине за производ, које су потребне за покривање промјена уведених додатним сертификатом о типу и у ВНДСА, на њен захтјев, доставља њихове копије.

21.A.120А Упутства за континуирану пловидбеност

- (а) Ималац додатног типског сертификата за ваздухоплов, мотор или елису доставља најмање један комплет упутстава за континуирану пловидбеност, припремљених према важећој основи за сертификацију типа, свим познатим власницима једног или више ваздухоплова, мотора или елисе чија су својства наведена у додатном увјерењу о типу, при испоруци или при издавању првог увјерења о пловидбености за предметни ваздухоплов, шта наступи касније, а послје тога наведени комплет упутстава, на захтјев, чини доступним свим другим лицима која морају да се ускладе са условима из наведених упутстава. Неки приручници или дијелови упутстава за континуирану пловидбеност, који се односе на ремонт (обнову) или друге велике радове одржавања, могу да постану доступни и касније, кад се производ пусти у употребу, али морају да постану доступни прије него што било који производ достигне одговарајућу старосну границу или оствари прописане сате/циклусе рада.
- (б) Поред тога, промјене наведених упутстава за континуирану пловидбеност стављају се на располагање свим познатим операторима производа на које се односи додатни типски сертификат и, на захтјев, свим лицима која морају да испуне било које од наведених упутстава. У ВНДСА се подноси програм у којем је приказано на који начин се дистрибуирају промјене упутстава за континуирану пловидбеност.

21.A.120B Резервисано**ОДЈЕЉАК Ф – ПРОИЗВОДЊА БЕЗ ОДОБРЕНЈА****21.A.121 Област примјене**

- (a) Овај Одјељак уређује поступак по коме се доказује усклађеност са важећим подацима дизајна за производ, дио и уређај који ће бити произведени без одобрења организације за производњу по Одјељку Г.
- (б) Овај Одјељак уређује и обавезе произвођача производа, дијела или уређаја који се производе према овом Одјељку.

21.A.122 Прихватљивост

Свако физичко или правно лице може да поднесе захтјев за доказивање усклађености производа, дијела или уређаја са овим Одјељком ако:

- (a) има одобрење или поднесен захтјев за одобрење дизајна овог производа, дијела или уређаја, или
- (б) обезбиједило је потребну усклађеност између производње и дизајна путем одговарајућег уговора закљученог са подносиоцем захтјева за одобрење дизајна или са имаоцем одобрења дизајна.

21.A.124 Захтјев

- (a) Захтјев за сагласност за доказивање усклађености производа, дијела или уређаја, по овом Одјељку, подноси се у облику и на начин који одреди ВНДСА.
- (б) Захтјев садржи:
 1. Доказе који по потреби указују:
 - (i) да би одобравање организације за производњу према Одјељку Г било несврхисходно; или
 - (ii) да је сертификација или одобравање производа, дијела или уређаја по овом Одјељку потребна за одобравање организације за производњу према Одјељку Г.
 2. Кратак преглед података који су прописани у тачки 21.A.125(б).

21.A.125А Издавање писма о сагласности (Letter of Agreement)

Подносилац захтјева има право да му ВНДСА изда писмо о сагласности којим се саглашава са доказивањем усклађености појединачних производа, дијелова и уређаја са овим Одјељком, пошто:

- (a) Уведе систем инспекције у производњи ("production inspection system") који омогућава да сваки производ, дио или уређај одговара важећим пројектним подацима и да је у стању да безбједно ради.
- (б) Изради приручник који садржи:
 1. опис система инспекције који је наведен у тачки (a),
 2. опис коришћених метода система инспекције,
 3. опис испитивања по тачки 21.A.127 и 21.A.128 и имена лица овлашћених у сврхе примјене тачке 21.A.130(a).
- (ц) докаже да је способан да обезбиједи помоћ према тачкама 21.A.3А и 21.A.129(д).

21.A.125Б Налази (Findings)

- (a) Ако постоји објективан доказ да ималац писма о сагласности не испуњава захтјеве из Анекса I (E7-21), налази се класификују на следећи начин:
 1. Налаз нивоа 1 представља неусклађеност са Анексом I (E7-21) која може да доведе до

неконтролисаног одступања од важећих података дизајна и да утиче на безбједност ваздухоплова;

2. Налаз нивоа 2 представља неусклађеност са Анексом I (E7-21) која није класификована као налаз нивоа 1.
- (б) Налаз нивоа 3 представља сваку околност која према објективним доказима садржи могуће проблеме који би могли да доведу до неусклађености из тачке (a).
- (ц) По пријему обавјештења о налазима према тачки 21.Б.125:
 1. Код налаза нивоа 1, ималац писма о сагласности дужан је да предузме корективне мјере, које задовољавају ВНДСА, у року који није дужи од 21 радног дана од пријема писмене потврде о налазу;
 2. Код налаза нивоа 2 рок за корективне мјере, које одређује ВНДСА, зависи од природе налаза, али првобитно не може бити дужи од три мјесеци. У неким околностима и зависно од природе налаза, ВНДСА може да продужи тромјесечни рок ако се достави задовољавајући план корективних мјера са којим се ВНДСА сагласила.
 3. Налаз нивоа 3 не захтијева хитно предузимање корективних мјера од имаоца писма о сагласности.
- (д) Код налаза нивоа 1 и нивоа 2, ВНДСА може да, дјелимично или потпуно, ограничи, привремено или трајно укине писмо о сагласности према тачки 21.Б.145. Ималац писма о сагласности дужан је да одмах потврди пријем обавјештења о ограничењу, привременом или трајном укидању писма о сагласности.

21.A.125Ц Важење писма о сагласности

- (a) Писмо о сагласности издаје се најдуже на једну годину. Оно остаје да важи осим ако:
 1. Ималац писма о сагласности не успије да докаже усклађеност са важећим захтјевима из овог Одјељка,
 2. Постоје докази да ималац писма о сагласности не може да одржи задовољавајућу контролу производње производа, дијелова или уређаја по споразуму,
 3. Произвођач више не испуњава захтјеве из тачке 21.A.122,
 4. Ималац писма о сагласности није предао писмо или да писмо није трајно укинута према тачки 21.Б.145 или истекне вријеме на које оно важи.
- (б) По предаји, трајном укидању или истеку времена на које писмо о сагласности важи, оно мора да се врати ВНДСА.

21.A.126 Систем инспекције у производњи

- (a) Систем инспекције у производњи, који се захтијева према тачки 21.A.125А(a), обезбјеђује инструменте којима се утврђује да ли су:
 1. примљени (улазни) материјал, набављени дијелови или производи подизвођача, који се користе у готовом производу, сагласни важећим подацима дизајна;
 2. примљени (улазни) материјал и набављени дијелови или производи подизвођача правилно означени;
 3. поступци, производне технике и методе склапања који утичу на квалитет и безбједност готових производа сагласни са спецификацијама које је прихватила ВНДСА;
 4. промјене у дизајну, укључујући замјене материјала, одобрене према Одјељку Д или

Одјелу Е и прегледане прије уградње у готов производ.

- (б) Систем инспекције у производњи који се захтијева према тачки 21.А.125А(а) омогућава да:
1. усклађеност дијелова са важећим подацима дизајна буде провјеравана у оним тачкама у производњи на којима је то могуће прецизно утврдити;
 2. материјали, који могу да се оштете или покваре, на одговарајући начин буду ускладиштени и заштићени;
 3. актуелни цртежи буду лако доступни запосленима у производњи и инспекцији и да се, по потреби, користе;
 4. одбачени материјали и дијелови буду одвојени и означени тако да се онемогући њихова уградња у готов производ;
 5. материјал и дијелови који су одвојени због одступања од података дизајна или спецификација, а који се узимају у обзир за уградњу у готов производ, буду подвргнути одобреном поступку провјере техничке и производне усклађености. Они материјали и дијелови за које се установи да су употребљиви морају бити адекватно означени, а ако је потребна њихова прерада или поправка, поново се врши њихова инспекција. Материјали и дијелови који буду одбачени одвајају се и означавају тако да се онемогући њихова уградња у готов производ;
 6. произвођач мора чувати евиденцију о извршеним инспекцијама у производњи и означити је на начин да омогући везу са завршеним производом или његовим дијелом и одржавати је са циљем осигуравања података потребних за осигуравање континуиране пловидбености производа.

21.А.127 Испитивања: ваздухоплов

- (а) Сваки произвођач ваздухоплова произведеног према овом Одјелу мора успоставити одобрени поступак испитивања на земљи и у лету, као и контролне обрасце, према којима испитује произведени ваздухоплов и процјењује његову усклађеност са тачком 21.А.125А(а).
- (б) Сваки поступак производног испитивања мора укључити најмање следеће:
1. провјеру карактеристика управљања, односно руковања ваздухопловом;
 2. провјеру перформанси у лету (коришћењем стандардних инструмената ваздухоплова);
 3. провјеру правилног рада цијеле опреме и свих система ваздухоплова;
 4. провјеру да ли су инструменти правилно означени и да ли су последице пробних летова постављени сви натписи и унешени сви потребни приручници;
 5. провјеру оперативних карактеристика ваздухоплова на земљи;
 6. провјеру других особина, карактеристичних за ваздухоплов који се испитује.

21.А.128 Испитивања: мотори и елисе

Сваки произвођач мотора и елисе, произведених према овом Одјелу, мора извршити функционално испитивање сваког мотора или елисе промјенљивог корака, онако како је то наведено у документацији имаоца типског сертификата, да би провјерио да ли исправно раде у цијелом опсегу рада

из типског сертификата и тако омогућио усклађеност са тачком 21.А.125А(а).

21.А.129 Обавезе произвођача

Сваки произвођач производа, дијела или уређаја, произведених према овом Одјелу, мора да:

- (а) омогући ВНДСА да изврши инспекцијски преглед производа, дијела или уређаја;
- (б) чува у производним просторијама техничке податке и цртеже потребне за процјену да ли је производ усклађен са подацима дизајна;
- (ц) одржава систем инспекције у производњи који омогућава да сваки производ, дио или уређај одговара важећим пројектним подацима и да је у стању да безбједно ради;
- (д) обезбиди помоћ имаоцу типског сертификата или организацији одобреној за дизајн у свим активностима континуиране пловидбености повезаним са произведеним производима, дијеловима или уређајима;
- (е) уведе и одржава систем интерног обавјештавања о догађајима, у интересу безбједности, да би се омогућило прикупљање и процјена података о догађајима, ради откривања негативних трендова или отклањања недостатака и издвајања догађаја који се пријављују. Систем обухвата процјену важних података у вези са догађајима и објављивање повезаних обавјештења.

1. Обавијести имаоца типског сертификата или одобрену организацију за дизајн о свим случајевима кад је произвођач ставио у саобраћај производе, дијелове или уређаје за које је касније утврђено одступање од важећих података дизајна и да заједно са имаоцем типског сертификата или одобреном организацијом за дизајн проведе испитивања да би се открила она одступања која могу да изазову стање опасно по безбједност;
2. Обавијести ВНДСА о одступањима која могу да изазову стање опасно по безбједност према тачки 1. Извјештаји се израђују у облику и на начин који одреди ВНДСА по тачки 21.А.3А(б)(2) или који прихвати ВНДСА;
3. Ако произвођач ради као добављач друге производне организације, он је обавјештава о случајевима у којима јој је испоручио производе, дијелове или уређаје за које је касније утврђено да можда одступају од важећих пројектних података.

21.А.130 Изјава о усклађености (*Statement of Conformity*)

- (а) Сваки произвођач производа, дијела или уређаја, произведених према овом Одјелу, издаје изјаву о усклађености на обрасцу 52 (погледати Додатак VIII) за дио ваздухоплов, или на обрасцу I (погледати Додатак I) за друге производе који нису ваздухоплови и за дијелове или уређаје. Изјаву о усклађености обавезно потписује овлашћено лице које је на одговорном положају у производној организацији.
- (б) Изјава о усклађености мора да садржи:
1. за сваки производ, дио или уређај, изјаву да је тај производ, дио или уређај сагласан са одобреним подацима дизајна и да је у стању да безбједно ради,

2. за сваки vazдухоплов – изјаву да је проведен поступак испитивања на земљи и у лету према тачки 21.A.127(a),
 3. за сваки мотор или елису промјенљивог корака – изјаву да је произвођач провео завршно функционално испитивање рада мотора или елисе према тачки 21.A.128, а за мотор и да је провјерно усклађеност са подацима које је добио од имаоца типског сертификата о захтјевима везаним за емисије штетних гасова који су важећи на дан производње мотора.
- (ц) Сваки произвођач оваквог производа, дијела или уређаја мора:
1. при првој промјени власника производа, дијела или уређаја, или
 2. при подношењу првог захтјева за издавање увјерења о пловидбености vazдухоплова, или
 3. при подношењу првог захтјева за издавање документа о враћању у употребу мотора, елисе, дијела или уређаја; да поднесе у VHDCА на овјеру изјаву о усклађености.
- (д) VHDCА својим потписом овјерава изјаву о усклађености ако послјере провјере производа, дијела или уређаја утврди да су усклађени са важећим пројектним подацима и да су у стању да безбједно раде.

ОДЈЕЉАК Г – ОДОБРАВАЊЕ ОРГАНИЗАЦИЈЕ ЗА ПРОИЗВОДЊУ

21.A.131 Област примјене

Овај Одјељак уређује:

- (а) поступак по коме се одобрава организација за производњу која докаже да су њени производи, дијелови и уређаји усклађени са важећим подацима дизајна;
- (б) права и обавезе подносиоца захтјева за издавање одобрења и имаоца одобрења.

21.A.133 Прихватљивост

Свако физичко или правно лице ("организација") може да захтијева издавање одобрења по овом Одјељку. Подносилац захтјева мора да:

- (а) покаже да би, за утврђени обим радова, одобрење према овом Одјељку било одговарајуће за доказивање усклађености са одређеним дизајном;
- (б) има одобрење за овако одређени дизајн или да одобрење затражи; или
- (ц) обезбиједи задовољавајућу усклађеност између производње и дизајна путем уговора закљученог са подносиоцем захтјева за одобравање одређеног дизајна или имаоцем одобрења дизајна.

21.A.134 Захтјев

Захтјев за одобравање организације за производњу подноси се у облику и на начин који одреди VHDCА и садржи кратак преглед података који се захтијевају у тачки 21.A.143 и услове одобрења који се захтијевају у тачки 21.A.151.

21.A.135 Издавање одобрења

Организација која докаже да је усклађена са захтјевима из овог Одјељка има право да јој VHDCА изда одобрење и пратеће увјерење о оспособљености организације за производњу.

21.A.139 Систем квалитета

- (а) Организација за производњу мора да докаже да је увела и да је способна да одржава систем квалитета. Систем квалитета мора да буде документован. Он омогућава организацији да сваки производ, дио или уређај који организација или партнери произведу или који набави од спољних добављача или подизвођача – буде усклађен са важећим подацима дизајна и у стању да безбједно ради, на основу чега она стиче права предвиђена у тачки 21.A.163.
- (б) Систем квалитета садржи:
 1. У мјери која је примјерена обиму одобрења, контролне поступке за:
 - (i) издавање, одобравање или промјену докумената;
 - (ii) ревизију и контролу процјене добављача и подизвођача;
 - (iii) провјеру да ли примљени (улазни) производи, дијелови, материјали и опрема, укључујући нове елементе или оне које су већ користили купци производа, одговарају важећим подацима дизајна;
 - (iv) означавање и праћење;
 - (v) производне поступке;
 - (vi) прегледе и провјере, укључујући пробне летове у току производње;
 - (vii) калибрацију алата, монтажних алата и опреме за испитивање;
 - (viii) контролу неусклађених елемената;
 - (ix) усклађивање пловидбености са подносиоцем захтјева за одобравање дизајна или имаоцем одобрења дизајна;
 - (x) вођење и одржавање евиденције;
 - (xi) оспособљеност и квалификацију запослених;
 - (xii) издавање докумената о враћању у употребу;
 - (xiii) руковање, паковање и складиштење;
 - (xii) издавање докумената о враћању у употребу; (xiii) руковање, паковање и складиштење;
 - (xiv) интерну провјеру квалитета и посљедичне корективне мјере;
 - (xv) рад у оквиру услова одобрења на мјестима (локацијама) која не улазе у одобрене објекте;
 - (xvi) радове који се изводе послјере окончавања производње а прије испоруке, којима се vazдухоплов одржава да би и даље био у стању да безбједно лети;
 - (xvii) издавање дозволе за лет и одобравање повезаних услова за лет.

Контролни поступци морају да садрже одредбе за критичне дијелове;

2. Независну функцију осигуравања квалитета ради праћења сагласности са документованим поступцима система квалитета и њихове адекватности. Праћење се заснива на систему повратних информација лицу или групи лица наведених у тачки 21.A.145(ц)(2) и одговорном руководиоцу наведеном у тачки 21.A.145(ц)(1), да би се, по потреби, омогућило предузимање корективних мјера.

21.A.143 Приручник организације за производњу

(a) Организација подноси у ВНДСА приручник организације за производњу на одобрење, који садржи следеће податке:

1. Изјаву коју је потписао одговорни руководилац организације (*accountable manager*), којом се потврђује да ће организација стално радити према свом приручнику и са њим повезаним приручницима који одређују усклађеност организације са овим Одјељком;
2. Имена и радна мјеста руководиоца које је прихватила ВНДСА према тачки 21.A.145(ц)(2);
3. Дужности и одговорности руководиоца прописане у тачки 21.A.145(ц)(2), и питања која они могу да у име организације непосредно рјешавају са надлежним органом;
4. Организациону шему која показује ланац одговорности руководиоца како се захтијева у тачки 21.A.145(ц)(1) и (2);
5. Листу овлашћеног особља као што је наведено у тачки 21.A.145(д);
6. Општи опис људских ресурса;
7. Општи опис објеката који се налазе на свакој адреси наведеној у увјерењу организације за производњу;
8. Општи опис обима радова организације за производњу значајних за услове одобрења;
9. Поступак по коме се ВНДСА обавјештава о промјенама у организацији за производњу;
10. Поступак по коме се мијења приручник организације;
11. Опис система квалитета и поступака према тачки 21.A.139(б)(1);
12. Листу спољних организација, као што је то наведено у тачки 21.A.139(а).

(б) Приручник се мијења по потреби да би опис организације остао ажуран. Копије приручника и његових каснијих промјена просљеђују се у ВНДСА на одобрење.

21.A.145 Захтјев за одобравање

Организација за производњу мора, на основу података поднених према тачки 21.A.143, да докаже:

- (a) да општи услови за одобравање који се односе на објекте, услове за рад, опрему и алате, поступке и са тим повезане материјале, број и стручност запослених и општа организација омогућавају испуњавање обавеза по тачки 21.A.165;
- (б) да у вези са свим потребним подацима о пловидбености, буци, испуштању горива и емисији издувних гасова:
 1. Организација за производњу прима податке од ВНДСА, и имаоца или подносиоца захтјева за типски сертификат или организације одобрене за дизајн, да би провјерила усклађеност са важећим подацима дизајна;
 3. Организација за производњу успоставља поступак уношења података о пловидбености, буци, испуштању горива и емисији издувних гасова у њену произвођачку документацију;
 4. Омогућава ажураност података и њихову доступност запосленима којима су потребни за обављање њихових послова.
- (ц) у вези са руководством и запосленима:

1. Организација за производњу именује одговорног руководиоца (*accountable manager*), који је одговоран ВНДСА-у. Он је у организацији одговоран за то да се целокупна производња одвија према захтијеваним стандардима и да организација у свако доба испуњава податке и поступке који су наведени у приручнику из тачке 21.A.143;
2. Организација за производњу именује једно или више лица која обезбјеђују да организација буде усклађена са захтјевима из Анекса I (E7-21) и одређује обим њихових овлашћења. Ова лица непосредно су подређена одговорном руководиоцу из тачке 1. Именована лица морају да буду у стању да покажу одговарајуће знање, обуку и искуство за испуњавање својих одговорности;
3. Организација за производњу мора запосленима на свим нивоима да изда одговарајућа овлашћења у сврху испуњавања њихових обавеза да би у организацији постојала цјеловита и дјелотворна усклађеност са захтјевима везаним за пловидбеност, буку, испуштање горива и емисију издувних гасова.
- (д) у односу на овлашћено особље, тј. особље које је организација за производњу овластила да потписује документе који се издају према тачки 21.A.163, и у оквиру области и услова одобрења:
 1. Овлашћено особље има одговарајуће знање, обуку и искуство за испуњавање додијелиених одговорности;
 2. Организација за производњу води евиденцију о свом овлашћеном особљу, која садржи појединости о обиму њиховог овлашћења;
 3. Овлашћено особље мора да добије документ који садржи обим његових овлашћења.

21.A.147 Промјене у одобреној организацији за производњу

- (a) Послије издавања одобрења организацији за производњу, ВНДСА мора да одобри све промјене у организацији које су значајне за доказивање њене усклађености или за пловидбеност и елементе повезане са буком, испуштањем горива и емисијом издувних гасова производа, дијелова или уређаја, а посебно промјене у систему квалитета. Захтјев за одобравање промјене подноси се писмено у ВНДСА, а организација мора прије увођења промјене да докаже ВНДСА да ће наставити да ради према овом Одјељку.
- (б) ВНДСА одређује услове под којим организација за производњу, одобрена по овом Одјељку, може да послује у току промјена, изузев ако не утврди да њено одобрење треба да буде привремено укинато.

21.A.148 Промјена мјеста

Сматра се да промјена мјеста (локације) објеката за производњу одобрене организације за производњу има битан значај и зато у погледу тога организација поступа према тачки 21.A.147.

21.A.149 Преносивост одобрења

Изузев усљед промјене власништва, која се сматра промјеном у смислу тачке 21.A.147, одобрење организације за производњу није преносиво.

21.A.151 Услови одобрења

Услови одобрења одређују обим радова и производе или категорије дијелова и уређаја, или и једно и друго, у вези са којим имаоца одобрења може да остварује права према

тачки 21.A.163. Ови услови издају се као дио одобрења организације за производњу.

21.A.153 Промјене услова одобрења

Сваку промјену услова одобрења мора да одобри ВНДСА. Захтјев за промјену услова одобрења подноси се у облику и на начин који одреди ВНДСА. Подносилац захтјева мора да испуни одговарајуће захтјеве из овог Одјелјка.

21.A.157 Провјере

Организација за производњу успоставља инструменте који ВНДСА омогућавају да проводи све потребне провјере, укључујући и провјере партнера или подизвођача, ради утврђивања усклађености и сталне усклађености са одговарајућим захтјевима из овог Одјелјка.

21.A.158 Налази (*Findings*)

- (а) Ако постоји објективан доказ да имацац одобрења организације за производњу не испуњава одговарајуће захтјеве из Анекса I (E7-21), налази се класификују на следећи начин:
 1. Налаз нивоа 1 представља неусклађеност са Анексом I (E7-21) која може да доведе до неконтролисаног одступања од важећих пројектних података и да утиче на безбједност ваздухоплова;
 2. Налаз нивоа 2 представља неусклађеност са Анексом I (E7-21) која није класификована као налаз нивоа 1.
- (б) Налаз нивоа 3 представља сваку околност која према објективним доказима садржи могуће проблеме који би могли да доведу до неусклађености из тачке (а).
- (ц) По пријему обавјештења о налазима према тачки 21.B.225:
 1. Код налаза нивоа 1, имацац одобрења организације дужан је да предузме корективне мјере, којима је ВНДСА задовољна, у року који није дужи од 21 радног дана од пријема писмене потврде о налазу.
 2. Код налаза нивоа 2 рок за корективне мјере, који одређује ВНДСА, зависи од природе налаза, али првобитно не може бити дужи од три мјесеца. У неким околностима и зависно од природе налаза, ВНДСА може да продужи тромјесечни рок ако се достави задовољавајући план корективних мјера са којим се ВНДСА сагласила.
 3. Налаз нивоа 3 не захтијева хитно предузимање корективних мјера.
- (д) Код налаза нивоа 1 и нивоа 2, ВНДСА може да, дијелимично или потпуно, ограничи, привремено или трајно укине одобрење организације за производњу према тачки 21.B.245. Имацац одобрења организације за производњу дужан је да одмах потврди пријем обавјештења о ограничењу, привременом или трајном укидању одобрења.

21.A.159 Важење одобрења

- (а) Одобрење важи неограничено вријеме. Оно остаје да важи, изузев ако:
 1. одобрена организација не успије да докаже усклађеност са одговарајућим захтјевима из овог Одјелјка;
 2. имацац одобрења или његов партнер или подизвођач онемогуће ВНДСА да проводи провјере према тачки 21.A.157;
 3. постоји доказ да организација за производњу не може да одржи задовољавајућу контролу

производње производа, дијелова или уређаја према издатом одобрењу;

- 4. организација за производњу више не испуњава захтјеве из тачке 21.A.133;
 - 5. имацац одобрења није вратио одобрење или је одобрење трајно укинато по тачки 21.B.245.
- (б) По предаји или трајном укидању одобрења, увјерење о оспособљености организације за производњу враћа се у ВНДСА.

21.A.163 Повластице

Према условима одобрења издатим према тачки 21.A.135, имацац одобрења организације за производњу може:

- (а) да обавља производне дијелатности према овом Правилнику;
- (б) да за цијели ваздухоплов и последије предочавања изјаве о усклађености на ВНДСА обрасцу 52, према тачки 21.A.174, прибави увјерење о пловидбености ваздухоплова и увјерење о буци без додатног доказивања;
- (ц) да за друге производе, дијелове или уређаје издаје увјерење о стављању у употребу на ВНДСА обрасцу 1, без додатног доказивања;
- (д) да одржава нови ваздухоплов који је произвео и да издаје увјерење о враћању у употребу на ВНДСА обрасцу 53 у вези са тим одржавањем;
- (е) да према поступку са којим је сагласна ВНДСА, за ваздухоплов који је произведен у тој организацији и под условом да организација сама, сагласно своме одобрењу (*POA*), надзире конфигурацију ваздухоплова и потврђује усаглашеност са ограничењима дизајна одобреним за лет, издаје дозволу за лет према тачки 21.A.711(ц), укључујући и одобравање услова лета према тачки 21.A.710(б).

21.A.165 Обавезе имаоца одобрења

Имацац одобрења организације за производњу мора да:

- (а) Гарантује да се приручник организације за производњу, који је достављен према тачки 21.A.143 и документи на које се он односи, користе као основни радни документи у организацији;
- (б) Одржава организацију за производњу према подацима и поступцима који су одобрени у одобрењу организације за производњу;
- (ц)
 1. Утврђује да ли је сваки довршени ваздухоплов усклађен са пројектом типа и да ли је у стању да безбједно ради, прије него што ВНДСА поднесе изјаву о усклађености, или
 2. Утврђује да ли су други производи, дијелови или уређаји довршени и усклађени са одобреним подацима дизајна и да ли су у стању да безбједно раде, прије издавања ВНДСА обрасца 1, којим се потврђује да су усклађени са одобреним пројектним подацима и да су у стању да безбједно раде, а код мотора и да утврди, на основу података које добије од имаоца типског сертификата за мотор, да ли је довршени мотор усклађен са одговарајућим захтјевима о емисији гасова, као што је то прописано у тачки 21.A.18(б), важећим на дан кад је мотор произведен, да би се потврдила усклађеност емисије, или

3. Утврђује да ли су други производи, дијелови или уређаји усклађени са важећим подацима, прије издавања BHDCA обрасца 1, као потврду о усклађености;
- (д) Биљежи све податке о обављеним радовима;
- (е) Успостави и одржава систем интерног обавјештавања о догађајима, у интересу безбједности, да би се омогућило прикупљање и процјена података о догађајима, ради откривања негативних трендова, отклањања недостатака и издвајања догађаја који се пријављују. Систем обухвата процјену важних података у вези са догађајима и објављивање повезаних информација;
- (ф) 1. Обавијести имаоца типског сертификата или одобрену организацију за дизајн о случајевима кад је организација за производњу ставила у саобраћај производе, дијелове или уређаје за које је касније утврђено да можда одступају од важећих пројектних података и да на њима проведе испитивања да би се открила она одступања која могу да изазову стање опасно по безбједност;
2. Обавијести BHDCA и надлежни орган државе чланице о одступањима која могу да изазову стање опасно по безбједност према тачки 1. Извјештаји се израђују у облику и на начин који одреди BHDCA по тачки 21.A.3A(б)(2) или који прихвати BHDCA;
3. Ако је имаоца одобрења организације за производњу добављач друге производне организације, он њу обавјештава о случајевима у којима јој је испоручио производе, дијелове или уређаје за које је касније утврђено да можда одступају од важећих пројектних података;
- (г) Обезбиједи помоћ имаоцу увјерења о типу или имаоцу одобрења дизајна у свим активностима континуиране пловидбености повезаним с произведеним производима, дијеловима или уређајима;
- (х) Уведе систем архивирања који укључује захтјеве наложене његовим партнерима, добављачима и подизвођачима и обезбјеђује чување података који се користе за доказивање усклађености производа, дијелова или уређаја. Ови подаци морају да буду доступни BHDCA и да се одржавају да би се обезбиједили подаци потребни за осигуравање континуиране пловидбености производа, дијелова или уређаја;
- (и) Кад према условима одобрења издаје увјерење о техничкој исправности, прије издавања увјерења утврди да ли је довршени ваздухоплов одржаван и да ли је у стању да безбједно ради;
- (ј) Гдје је то примјенљиво, сагласно правима из тачке 21.A.163(е), одређује услове под којима се издаје дозвола за лет;
- (к) Гдје је то примјенљиво, сагласно правима из тачке 21.A.163(е), прије издавања дозволе за лет, обезбјеђује усклађеност ваздухоплова са захтјевима из тачке 21.A.711(ц) и (е).

ОДЈЕЉАК X – УВЈЕРЕЊЕ О ПЛОВИДБЕНОСТИ

21.A.171 Област примјене

Овај Одјелјак уређује поступак по коме се издају увјерења о пловидбености.

21.A.172 Прихватљивост

Свако физичко или правно лице на чије име је ваздухоплов регистрован или треба да буде регистрован у БиХ или његов представник, може да поднесе захтјев за издавање увјерења о пловидбености за наведени ваздухоплов према овом Одјелјку.

21.A.173 Врсте увјерења о пловидбености

Увјерења о пловидбености разврставају се на сљедећи начин:

- (а) Увјерење о пловидбености које се издаје за ваздухоплове који посједују типски сертификат издат у складу са ICAO Анексом 8;
- (б) Дозвола за летење која се издаје за ваздухоплове који не посједују типски сертификат издат у складу са ICAO Анексом 8. Ваздухоплов који посједује дозволу за летење подлијеже оперативним ограничењима унутар Босне и Херцеговине и не смије обављати међународне летове, осим ако не постоји посебно одобрење тих држава.

21.A.174 Захтјев

- (а) Захтјев за издавање увјерења о пловидбености по тачки 21.A.172. подноси се у облику и на начин који одреди BHDCA.
- (б) Захтјев за издавање увјерења о пловидбености садржи:
1. врсту увјерења о пловидбености која се захтијева;
 2. за нови ваздухоплов:
 - (i) изјаву о усклађености:
 - издату према тачки 21.A.163(б), или
 - издату према тачки 21.A.130 и коју је овјерила BHDCA, или
 - за увезени ваздухоплов, изјаву о усклађености, издату од стране произвођача да је ваздухоплов усклађен са пројектом који је изведен према сертификационим захтјевима прихватљивим за BHDCA.
 - (ii) извјештај о маси и равнотежи са распоредом укрцавања;
 - (iii) летачки приручник, ако је тако захтијевано према важећим стандардима градње за одређени ваздухоплов;
 3. за коришћени ваздухоплов:
 - Изјаву надлежног органа државе у којој је ваздухоплов регистрован или је био регистрован о статусу пловидбености ваздухоплова у регистру, у тренутку преношења или увјерење о пловидбености за извоз у Босну и Херцеговину;
 - Извјештај о маси и равнотежи са распоредом укрцавања;
 - Летачки приручник, ако је тако захтијевано према важећим правилима и прописима о пловидбености;
 - Претходну евиденцију помоћу које се утврђују стандарди производње, модификација и одржавања ваздухоплова, укључујући сва ограничења повезана са ограниченим увјерењем о пловидбености према тачки 21.B.327(ц);

(ц) Ако другачије није договорено, изјаве из тачака (б)(2)(i) и (б)(2)(ii) дају се најкасније 60 дана прије представљања ваздухоплова у ВНДСА.

21.A.175 Језик

Приручници, плочице са натписима, спискови (листе), ознаке инструмената и друге неопходне информације које захтијевају сертификациони захтјеви (*Certification Specifications, CS*) могу да буду написане на једном или више службених језика у Босни и Херцеговини, на енглеском језику или двојезично.

21.A.177 Промјене

Увјерење о пловидбености може да промијени (измјени и допуни) само ВНДСА.

21.A.179 Преносивост и поновно издавање

Ако се мијења власник ваздухоплова, а ваздухоплов остаје у истом регистру, увјерење о пловидбености преноси се заједно са ваздухопловом.

21.A.180 Инспекцијски преглед

Ималац увјерења о пловидбености мора омогућити приступ ваздухоплову за који је издато увјерење о пловидбености, ако то захтијева ВНДСА.

21.A.181 Важење увјерења

- (а) Увјерење о пловидбености важи неограничено вријеме. Оно остаје да важи под сљедећим условима:
1. да је усклађено са важећим дизајном типа и захтјевима за континуирану пловидбеност,
 2. да ваздухоплов остаје у истом регистру,
 3. да типски сертификат, према којем је издат, није претходно стављен ван снаге по тачки 21.A.51,
 4. да ималац увјерења није вратио увјерење или да увјерење није трајно укинато према тачки 21.B.330.

(б) По предаји или трајном укидању увјерења, оно се враћа ВНДСА.

21.A.182 Идентификација ваздухоплова

Сваки подносилац захтјева за издавање увјерења о пловидбености по овом Одјелјку мора да докаже да је његов ваздухоплов идентификован према Одјелјку Q.

ОДЈЕЉАК И – УВЈЕРЕЊЕ О БУЦИ

21.A.201 Област примјене

Овај Одјелјак уређује поступке по којима се издаје увјерење о буци.

21.A.203 Прихватљивост

Свако физичко или правно лице на чије име је ваздухоплов регистрован или треба да буде регистрован у Босни и Херцеговини, или његов представник, може да поднесе захтјев за издавање увјерења о буци према овом Одјелјку.

21.A.204 Захтјев

- (а) Захтјев за издавање увјерења о буци подноси се у облику и на начин који одреди ВНДСА, према тачки 21.A.203.
- (б) Захтјев за издавање увјерења о буци садржи:
1. за нови ваздухоплов:
 - (i) изјаву о усклађености:
 - издату према тачки 21.A.163(б), или
 - издату према тачки 21.A.130, и овјерену од стране ВНДСА, или
 - за увезени ваздухоплов, изјаву коју је потписао надлежни орган државе

извозника да је ваздухоплов усклађен са дизајном који је одобрила ВНДСА;

(ii) податке о буци, утврђене према важећим захтјевима за буку. Ови подаци ће бити садржани у летачком приручнику, ако је тако захтијевано према важећим правилима и прописима о пловидбености;

2. за коришћени ваздухоплов:

(i) податке о буци утврђене према важећим захтјевима за буку. Ови подаци ће бити садржани у летачком приручнику, ако је тако захтијевано према важећим правилима и прописима о пловидбености,

(ii) претходну евиденцију, помоћу које се утврђују стандарди производње, промјена и одржавања ваздухоплова.

(ц) Ако другачије није договорено, изјаве из тачке (б)1 дају се најкасније 60 дана прије представљања ваздухоплова у ВНДСА.

21.A.207 Промјене (измјене и допуне)

Увјерење о буци може да промијени (измјени или допуни) само ВНДСА.

21.A.209 Преносивост и поновно издавање у држави чланици

Ако се мијења власник ваздухоплова, а ваздухоплов остаје у истом регистру, увјерење о буци преноси се заједно са ваздухопловом.

21.A.210 Инспекцијски преглед

Ималац увјерења о буци мора да омогући приступ ваздухоплову за који је издато увјерење о буци, на захтјев ВНДСА.

21.A.211 Важење увјерења

- (а) Увјерење о буци важи неограничено вријеме. Оно остаје да важи под условом:
1. да је усклађено са важећим дизајном типа и захтјевима за заштиту животне средине и за континуирану пловидбеност;
 2. да ваздухоплов остаје у истом регистру;
 3. да типски сертификат, на основу кога је издато увјерење о буци, није претходно стављен ван снаге према тачки 21.A.51;
 4. да ималац увјерења није вратио увјерење или да увјерење није трајно укинато према тачки 21.B.430.
- (б) По предаји или трајном укидању увјерења о буци, оно се враћа ВНДСА.

ОДЈЕЉАК Ј – ОДОБРАВАЊЕ ОРГАНИЗАЦИЈЕ ЗА ДИЗАЈН

21.A.231 Област примјене

Овај Одјелјак уређује поступак по коме се одобрава организација за дизајн и права и обавезе подносилаца захтијева за издавање одобрења и ималаца одобрења.

21.A.233 Прихватљивост

Свако физичко или правно лице ("организација") има право да поднесе захтјев за издавање одобрења према овом Одјелјку:

- (а) Према тачкама 21.A.14, 21.A.112Б, 21.A.432Б или 21.A.602Б; или
- (б) За одобравање дизајна мањих промјена или мањих поправки, ако је то неопходно за коришћење права из тачке 21.A.263.

21.A.234 Захтјев

Захтјев за издавање одобрења организације за дизајн подноси се у облику и на начин који одреди ВНДСА и садржи кратак преглед података који се захтијевају у тачки 21.A.243 и услове одобрења који се захтијевају у тачки 21.A.251.

21.A.235 Издавање одобрења

Организација за дизајн, која докаже да је усклађена са захтјевима из овог Одјелка, има право да јој ВНДСА изда одобрење и пратеће увјерење о оспособљености организације за дизајн.

21.A.239 Систем осигурања дизајна ("Design Assurance System")

(а) Организација мора да докаже да је увела систем осигурања дизајна којим се контролишу и надзиру пројекти и промјене пројеката производа, дијелова и уређаја који су садржани у захтјеву и да је способна да одржава систем осигурања пројеката. Систем осигурања дизајна омогућава организацији:

1. да су пројекти производа, дијелова и уређаја или промјене пројеката усклађени са важећим основама за сертификацију, примјењивом основном сертификације података о оперативној прикладности типа и захтјевима за заштиту животне средине,
2. да правилно испуњава своје обавезе према:
 - (i) одговарајућим одредбама овог Правилника;
 - (ii) условима одобрења издатим према тачки 21.A.251;
3. да независно прати усклађеност са документованим поступцима система и њихову адекватност. Праћење подразумијева систем повратних информација за лица или групе лица која су одговорна за осигуравање корективних мјера.

(б) Систем осигурања дизајна садржи независну функцију провере доказивања усклађености на основу које организација упућује у ВНДСА изјаве о усклађености и са њима повезане документе.

(ц) Организација за дизајн одређује начин на који систем осигурања дизајна процјењује прихватљивост дизајна дијелова или уређаја или задатака које су испунили партнери или подизвођачи по методама одређеним у писменим поступцима.

21.A.243 Подаци

(а) Организација за дизајн просљеђује у ВНДСА приручник који, непосредно или уз позивање по референци, описује организацију, важне поступке и производе или промјене производа које треба пројектовати.

(б) Ако су било које дијелове, уређаје или било које промјене производа дизајнирале партнерске организације или подизвођачи, приручник садржи изјаву о томе како организација за дизајн обезбјеђује усклађеност свих дијелова и уређаја која се захтијева у тачки 21.A.239(б) и садржи, непосредно или уз позивање по референци, описе и податке о дјелатностима дизајна и организацији ових партнера или подизвођача.

(ц) Приручник се мијења по потреби, да би опис организације остао ажуран. Копије промјена просљеђују се у ВНДСА.

(д) Организација за дизајн доставља изјаву о квалификацијама и искуству руководећег особља и других лица која су одговорна за доношење одлука

које утичу на пловидбеност и заштиту животне средине у организацији.

21.A.245 Захтјев за одобравање

Организација за дизајн мора, на основу података прослијеђених према тачки 21.A.243, да, поред усклађености са тачком 21.A.239, докаже да:

(а) у свим техничким одјелјењима има довољно запослених са довољним квалификацијама и одговарајућим овлашћењима за испуњавање њима повјерених обавеза и да то, заједно са простором, инфраструктуром и опремом, омогућава запосленима да остваре циљеве у вези са пловидбености и заштитом животне средине производа;

(б) између и унутар одјелјења постоји потпуна и дјелотворна усклађеност у вези са пловидбености, оперативном прикладности и заштитом животне средине.

21.A.247 Промјене система осигурања дизајна

Послије издавања одобрења организацији за дизајн, ВНДСА мора да одобри сваку промјену система осигурања дизајна, која је важна за доказивање усклађености или за пловидбеност, оперативну прикладност и заштиту животне средине у вези са производом. Писмени захтјев за одобравање промјене подноси се у ВНДСА, којој организација за дизајн доказује, на основу предложених промјена приручника и прије него што се промјене уведу, да ће и послије увођења промјена наставити да буде усаглашена према овом Одјелку.

21.A.249 Преносивост

Изузев усљед промјене власништва, која се сматра промјеном у смислу тачке 21.A.247, одобрење организације за дизајн није преносиво.

21.A.251 Услови одобрења

Услови одобрења одређују врсте пројектовања, категорије производа, дијелова и уређаја за које је организација одобрена и функције и обавезе које су обухваћене одобрењем, а односе се на пловидбеност, оперативну прикладност и карактеристике буке, испуштање горива и емисију издувних гасова. Ако одобрење организације за дизајн обухвата сертификацију типа, услови одобрења садрже и списак производа или помоћних уређаја за напајање. Ови услови издају се као дио одобрења организације за дизајн.

21.A.253 Промјене услова одобрења

Сваку промјену услова одобрења мора да одобри ВНДСА. Захтјев за промјену услова одобрења подноси се у облику и на начин који одреди ВНДСА. Организација за дизајн мора да испуни одговарајуће захтјеве из овог Одјелка.

21.A.257 Провјере

(а) Организација за дизајн успоставља инструменте који омогућавају ВНДСА да проведе све потребне провјере, укључујући и провјере партнера и подизвођача, ради утврђивања усклађености и сталне усклађености са одговарајућим захтјевима из овог Одјелка.

(б) Организација за дизајн омогућава ВНДСА да прегледа све извјештаје и проведе било које инспекцијске прегледе, да обави пробни лет или да му присуствује или да проведе испитивање на земљи или да му присуствује, ради провјеравања важења изјава о

усклађености коју је подносилац захтјева предочио по тачки 21.A.239(б).

21.A.258 Налази (*Findings*)

- (а) Ако постоји објективан доказ да ималац одобрења организације за дизајн не испуњава одговарајуће захтјеве из овог Правилника, налази се класификују на сљедећи начин:
- налаз нивоа 1 представља неусклађеност са овим Правилником која може да доведе до неконтролисаног одступања од важећих захтјева и да утиче на безбједност ваздухоплова;
 - налаз нивоа 2 представља неусклађеност са овим Правилником која није класификована као налаз нивоа 1.
- (б) Налаз нивоа 3 представља сваку околност која према објективним доказима садржи могуће проблеме који би могли да доведу до неусклађености из тачке (а).
- (ц) По пријему обавјештења о налазима према важећим управним поступцима које одреди ВНДСА:
- Код налаза нивоа 1, ималац одобрења организације за дизајн дужан је да предузме корективне мјере којима је ВНДСА задовољна, у року који није дужи од 21 радног дана од пријема писмене потврде налаза;
 - Код налаза нивоа 2, рок за корективне мјере, који одређује ВНДСА, зависи од природе налаза, али првобитно не може бити дужи од три мјесеца. У неким околностима и зависно од природе налаза, ВНДСА може да продужи тромјесечни рок ако се достави задовољавајући план корективних мјера са којим се ВНДСА сагласила.
 - Налаз нивоа 3 не захтијева хитно предузимање корективних мјера.
- (д) Код налаза нивоа 1 и нивоа 2, ВНДСА може да, према важећим управним поступцима које она одреди, дјелимично или потпуно, привремено или трајно укине одобрење организације за дизајн. Ималац одобрења организације за дизајн дужан је да одмах потврди пријем обавјештења о привременом или трајном укидању одобрења.

21.A.259 Важење одобрења

- (а) Одобрење важи неограничено вријеме. Оно остаје да важи изузев ако:
- организација за дизајн не успије да докаже усклађеност са одговарајућим захтјевима овог Одјелка;
 - ималац одобрења или његови партнер или подизвођач онемогући ВНДСА да проведе провјере према тачки 21.A.257;
 - постоји доказ да систем осигурања дизајна не може да одржи задовољавајућу контролу и надзор дизајна производа или њихових промјена према издатом одобрењу;
 - ималац одобрења није вратио одобрења или да одобрење није трајно укинато, према важећим управним поступцима које одреди ВНДСА.
- (б) По предаји или трајном укидању одобрења, увјерење о оспособљености организације за дизајн враћа се ВНДСА.

21.A.263 Повластице имаоца одобрења

- (а) Ималац одобрења организације за дизајн има право да се бави дизајном према Анексу I (E7-21), у границама одобрења.

(б) Уз уважавање тачке 21.A.257(б), ВНДСА без даље провјере прихвата сљедеће документе о усклађености, које подносилац захтјева приложи ради стицања:

- одобрења услова лета које је потребно за издавање дозволе за лет; или
 - типског сертификата или одобрења за веће промјене типског сертификата; или
 - додатног типског сертификата;
 - одобрења дизајна већих поправки.
- (ц) Ималац одобрења организације за дизајн има, у оквиру услова одобрења и према примјереним поступцима система осигурања дизајна, право да:
- класификује промјене типског сертификата и поправке на "веће" и "мање";
 - одобрава мање промјене типског сертификата и мање поправке;
 - објави податке и упутства која садрже сљедећу изјаву: "Техничка садржина овог документа одобрена је на основу одобрења организације за дизајн (DOA), бр. ВНДСА.21J.[XXXX].";
 - одобрава мање промјене докумената у летачком приручнику ваздухоплова и да наведене промјене изда уз сљедећу изјаву: "Промјена бр. [YY] у летачком приручнику ваздухоплова, реф. [ZZ] одобрена је на основу одобрења организације за дизајн (DOA), бр. ВНДСА.21J.[XXXX].";
 - одобрава дизајн већих поправки производа или помоћних уређаја за напајање за које има типски сертификат или додатни типски сертификат;
 - одобрава услове под којима може да се изда дозвола за лет, према тачки 21.A.710(а)(2), изузев за дозволе за лет које се издају у сврху из тачке 21.A.701(а)(15);
 - изда дозволу за лет према тачки 21.A.711(б), за ваздухоплов који је сам дизајнирао или модификовао, или за коју је одобрио према тачки 21.A.263(ц)6 услове под којим дозвола за лет може бити издата, и кад организација за дизајн према свом одобрењу организације за дизајн (DOA) сама надзире конфигурацију ваздухоплова и потврђује усклађеност са условима дизајна који су одобрени за лет.

21.A.265 Обавезе имаоца одобрења

Ималац одобрења организације за дизајн дужан је да:

- одржава приручник сагласно систему осигурања дизајна;
- обезбједи да се приручник користи као основни радни документ у организацији;
- докаже да је дизајн производа или промјене односно поправке, сагласан важећим захтјевима и да нема ниједан елемент који би утицао на њихову безбједност;
- изузев код мањих промјена или поправки одобрених према правима из тачке 21.A.263, доставити у ВНДСА изјаве и са њима повезану документацију којима се потврђује усклађеност са тачком (ц);
- у ВНДСА проследи податке или упутства у вези са захтијеваним мјерама по тачки 21.A.3Б.
- где је то примјерено, према правима из тачке 21.A.263(ц)(6), одреди услове под којима може да се изда дозвола за лет.
- где је примјерено, према правима из тачке 21.A.263(ц)(7), прије издавања дозволе за лет

ваздухоплова успостави усклађеност са тачкама 21.A.711(б) и (д).

ОДЈЕЉАК К – ДИЈЕЛОВИ И УРЕЂАЈИ

21.A.301 Област примјене

Овим Одјелјком уређује се поступак по коме се одобравају дијелови и уређаји.

21.A.303 Усклађеност са важећим захтјевима

Усклађеност дијелова и уређаја који треба да се уграде у производе који имају типски сертификат доказује се:

- (а) заједно са поступцима по којима се издаје сертификат типа из одјељака Б, Д или Е за производ у који се уграђују; или
- (б) за стандардне дијелове, према признатим стандардима.

21.A.305 Одобрење дијелова и уређаја

Ако се према прописима или мјерама ВНДСА изричито тражи одобрење дијела или уређаја, они морају да буду усклађени са важећим спецификацијама које у појединачном случају ВНДСА призна као еквивалентне.

21.A.307 Спремност дијелова и уређаја за уградњу

Дио или уређај смије да се угради у производ који има типски сертификат, ако је у стању да може безбједно да се користи и ако:

- (а) има приложено увјерење о спремности за употребу (*ВНДСА образац 1*), којим се доказује да су усклађени са одобреним подацима дизајна и ако је идентификован према Одјелјку Q; или
- (б) је стандардни дио; или
- (ц) је у случају ВНЛА1 или ВНЛА2 ваздухоплова, дио или уређај који:
 1. није са ограниченим вијеком трајања (*life-limited*), нити је дио примарне структуре, нити је дио команди лета;
 2. је произведен у складу са примјењивим дизајном;
 3. је идентификован према Одјелјку Q;
 4. је идентификован као подесан за уградњу на конкретан ваздухоплов;
 5. ће се инсталирати на ваздухоплов за који је власник потврдио усклађеност са условима од 1 до 4, и прихватио је одговорност за ову усклађеност.

ОДЈЕЉАК Л – НЕ ПРИМЈЕНЈУЈЕ СЕ

ОДЈЕЉАК М – ПОПРАВКЕ

21.A.431A Област примјене

- (а) Овим Одјелјком уређује се поступак по коме се одобрава дизајн поправки и права и обавезе подносиоца захтјева и имаоца одобрења.
- (б) Овим Одјелјком уређују се стандардне поправки које нису у складу са процесом одобрења у овом Одјелјку.
- (ц) "Поправка" значи уклањање оштећења и/или враћање у стање пловидбености производа, дијелова или уређаја које је произвођач претходно већ пустио у употребу.
- (д) Уклањање оштећења замјеном дијелова или уређаја без дораде дизајна поправки сматра се одржавањем и не подлијеже захтјеву за одобрење према овом Одјелјку.

21.A.431Б Стандардне поправки

- (а) Стандардне поправки су поправки:
 1. у односу на:

- (i) авионе, чија је највећа маса на полијетању (МТОМ) до 5 700 кг;
- (ii) ротокоптере, чија је највећа маса на полијетању (МТОМ) до 3 175 кг;
- (iii) једрилице и моторне једрилице, балоне и дирижабале, како су дефинисани у оквиру ВНЛА1 и ВНЛА2.

2. које поштују податке дизајна који су укључени у сертификационе захтјеве које је издала ВНДСА, који садрже прихватљиве методе, технике и праксу за извршавање и идентификовање стандардних поправки, укључујући и везане инструкције за континуирану пловидбеност; и
 3. које нису у колизији са подацима носитеља типског сертификата.
- (б) Тачке 21.A.432А до 21.A.451 не примјењују се у стандардним поправкама.

21.A.432А Прихватљивост

- (а) Свако физичко или правно лице које докаже или је у поступку доказивања своје оспособљености у складу са тачком 21.A.432Б, има право да поднесе захтјев за одобравање дизајна већих поправки према условима из овог Одјелјака.
- (б) Свако физичко или правно лице има право да поднесе захтјев за одобравање дизајна мањих поправки.

21.A.432Б Доказивање оспособљености

- (а) Подносилац захтјева за одобрење дизајна већих поправки доказује своју оспособљеност тако што има одобрење организације за дизајн које је издала ВНДСА према Одјелјку J.
- (б) Одступајући од тачке (а), као доказ о оспособљености сматра се и пристанак ВНДСА, дат на приједлог подносиоца захтјева, за примјену поступака којим се утврђују посебна пројектна пракса, ресурси и редослијед активности потребних за усклађивање са овим Одјелјком.
- (ц) Одступајући од тачака (а) и (б), подносилац захтјева може да тражи сагласност ВНДСА за одобрење сертификационог програма у којем су наведене посебна пројектна пракса, ресурси и редослијед активности који су потребни за усклађивање са овим Анексом I (E7-21) за поправку производа дефинисаног у тачки 21.A.14(ц).

21.A.433 Дизајн поправки

- (а) Подносилац захтјева за одобрење дизајна поправки мора да:
 1. докаже усклађеност са основом за сертификацију типа и захтјевима за заштиту животне средине на које се позива типски сертификат или додатни типски сертификат или са оним захтјевима који важе на дан подношења захтјева (за одобрење дизајна поправки), уз све промјене сертификационих захтјева (*Certification Specifications, CS*) или посебних услова које ВНДСА сматра потребним за успостављање нивоа безбједности који одговара нивоу безбједности из основа за сертификацију типа на које се типски сертификат или додатни типски сертификат позива;
 2. предочи све потребне суштинске податке, на захтјев ВНДСА;
 3. изда изјаву да постоји усклађеност са сертификационим захтјевима и захтјевима за заштиту животне средине из тачке (а)(1).

(б) Ако подносилац захтјева није ималац типског сертификата или додатног типског сертификата, он може да испуни захтјеве из тачке (а) коришћењем сопствених ресурса или у договору са имаоцем увјерења о типу или додатног типског сертификата.

21.A.435 Класификација поправки

- (а) Поправка може бити "већа" или "мања". Класификација се врши према мјерилима из тачке 21.A.91 за промјену типског сертификата.
- (б) Поправку као "већу" или "мању" према тачки (а) класификује:
1. ВНДСА; или
 2. било која одговарајуће одобрена организација за дизајн, према поступку са којим се сагласила ВНДСА.

21.A.437 Издавање одобрења дизајна поправки

Пошто се изда изјава и докаже да је дизајн поправки усклађен са важећим сертификационим захтјевима и захтјевима за заштиту животне средине из тачке 21.A.433(а)(1) одобрава га:

- (а) ВНДСА; или
- (б) одговарајуће одобрена организација која има типски сертификат, додатни типски сертификат, према поступку са којим се сагласи ВНДСА; или
- (ц) одобрена организација за дизајн, према поступку са којим се сагласила ВНДСА – али само за мање поправке.

21.A.439 Производња дијелова за поправку

Дијелови и уређаји, који се буду користили за поправку, производе се према производним подацима који се заснивају на потребним подацима о дизајну које одреди ималац одобрења за дизајн поправки:

- (а) према Одјељку Ф; или
- (б) производи их одговарајуће одобрена организација према Одјељку Г; или
- (ц) производи их одговарајуће одобрена организација за одржавање.

21.A.441 Извођење поправки

- (а) Поправку изводи одговарајуће одобрена организација за одржавање у складу са Дијелом М или Дијелом 145 или одговарајуће одобрена организација за производњу према Одјељку Г, по правима из тачке 21.A.163.
- (б) Организација за дизајн доставља потребна упутства за уградњу организацији која изводи поправку.

21.A.443 Ограничења

Пројекат поправки може да се одобри уз ограничења и у том случају одобрење пројекта поправки садржи сва потребна упутства и ограничења. Ималац одобрења пројекта поправки преноси ова упутства и ограничења извођачу, према поступку са којим се сагласи ВНДСА.

21.A.445 Непоправљена оштећења

- (а) Кад се оштећени производ, дио или уређај не поправи, а није обухваћен претходно одобреним подацима, процјену посљедица оштећења по његову пловидбеност може да обави само:
1. ВНДСА; или
 2. одговарајуће одобрена организација за дизајн, према поступку са којим се сагласила ВНДСА. Сва потребна ограничења обрађују се према поступцима из тачке 21.A.443.

(б) Ако организација, која процјењује штету према тачки (а), није ни ВНДСА ни ималац типског сертификата нити додатног типског сертификата, она мора да докаже основаност података на којима заснива процјену штете коришћењем сопствених ресурса или договора са имаоцем типског сертификата, додатног типског сертификата или, по потреби, са произвођачем.

21.A.447 Вођење евиденције

Поводом сваке поправке, све значајне податке о дизајну, цртеже, извјештаје о испитивању, упутства и ограничења, која евентуално могу да се издају према тачки 21.A.443, доказе о класификацији и доказе о одобрењу дизајна:

- (а) ималац одобрења дизајна поправки мора да стави на располагање ВНДСА;
- (б) ималац одобрења дизајна поправки мора да чува ради омогућавања података који су потребни за осигуравање континуиране пловидбености поправљених производа, дијелова и уређаја.

21.A.449 Упутства за континуирану пловидбеност

- (а) Ималац одобрења дизајна поправки доставља најмање један комплет ових промијењених упутстава за континуирану пловидбеност које произлазе из дизајна поправки, укључујући описне податке и упутства за реализацију, припремљен према важећим захтјевима, сваком кориснику (оператеру) ваздухоплова у који је уграђен поправак. Поправљени производ, дио или уређај може да се пусти у употребу прије него што се промјене упутства, али само на ограничено вријеме и уз сагласност ВНДСА. Промијењена упутства чине се доступним и другим лицима која морају да се ускладе са било којим условом из промијењених упутстава, на њихов захтјев. Неки приручници или дијелови промијењених упутстава за континуирану пловидбеност, који обрађују ремонт (обнову) или друге облике великих радова одржавања, могу да се ставе на располагање касније, пошто производ буде пуштен у употребу, али морају да буду доступни прије него што било који производ достигне одговарајућу старост или сате/циклусе лета.
- (б) Ако упутства за континуирану пловидбеност ажурира ималац одобрења нацрта поправки, пошто је поправка прва одобрена, ови ажурирани подаци достављају се сваком кориснику и, на њихов захтјев, и свим другим лицима која морају да се ускладе са било којим условом из промијењених упутстава. У ВНДСА се упућује програм у коме се приказује како се дистрибуирају ажуриране промјене упутстава за континуирану пловидбеност.

21.A.451 Резервисано

(ОДЈЕЉАК Н – НЕ ПРИМЈЕЊУЈЕ СЕ)

ОДЈЕЉАК О – Резервисано

ОДЈЕЉАК П – ДОЗВОЛА ЗА ЛЕТ

21.A.701 Област примјене

- (а) Дозвола за лет се издаје се према овом Одјељку за ваздухоплове који не испуњавају или још није доказано да испуњавају услове за пловидбеност, али су способни да безбједно лете под одређеним условима, и за сљедеће намјене:
1. развој;

2. доказивање усклађености са прописима или сертификационим захтјевима (*Certification Specifications, CS*);
 3. обука особља организација за дизајн или организација за производњу;
 4. производне провере у лету новопроизведеног ваздухоплова;
 5. лет ваздухоплова чија је производња у току, између производних локација;
 6. лет ваздухоплова ради његовог прихватања од купца;
 7. испорука или извоз ваздухоплова;
 8. лет ваздухоплова ради издавања одговарајућег одобрења;
 9. испитивање тржишта, укључујући обуку особља странке;
 10. изложбе и аеромитинзи;
 11. лет ваздухоплова до мјеста одржавања или прегледа пловидбености или до мјеста складиштења;
 12. лет ваздухоплова са масом већом од његове максимално одобрене масе на полијетању, за летове који су удаљенији од уобичајених прелета изнад воде или земље, гдје није обезбјеђена одговарајућа инфраструктура за слијетање или гдје није доступно одговарајуће гориво;
 13. постављање рекорда, такмичење у ваздуху и слична такмичења;
 14. лет ваздухоплова који испуњава услове за пловидбеност, прије него што се утврди да испуњава и захтјеве за заштиту животне средине;
 15. рекреативно летење појединих некомплексних ваздухоплова или типова ваздухоплова, за које увјерење о пловидбености није одговарајуће.
- (б) Овај Одјелак успоставља поступак за издавање дозволе за лет и одобравање повезаних услова за лет и успоставља права и обавезе подносиоца захтјева за, или носитеља, ових дозвола и одобрења услова за лет.

21.A.703 Прихватљивост

- (а) Захтјев за издавање дозволе за лет може да поднесе свако физичко или правно лице, изузев за дозволу за лет за намјене из тачке 21.A.701(а)(15), кад захтјев може да поднесе само власник ваздухоплова.
- (б) Захтјев за одобрење услова за лет може да поднесе свако физичко или правно лице.

21.A.705 Резервисано

21.A.707 Захтјев за издавање дозволе за лет

- (а) Према тачки 21.A.703 и ако подносиоцу захтјева није одобрено право да издаје дозволу за лет, захтјев за издавање дозволе за лет подноси се на начин који одреди BHDCA.
- (б) Захтјев за издавање дозволе за лет садржи:
 1. намјену лета, према тачки 21.A.701;
 2. области у којима ваздухоплов није усклађен са важећим условима за пловидбеност;
 3. услове лета који су одобрени према тачки 21.A.710.
- (ц) Ако услови лета нису одобрени у вријеме подношења захтјева за издавање дозволе за лет, захтјев за одобравање услова лета подноси се према 21.A.709.

21.A.708 Услови лета

Услови лета обухватају:

- (а) конфигурацију за коју се захтијева дозвола за лет;

- (б) све услове или ограничења неопходна за безбједно коришћење ваздухоплова, укључујући:
 1. услове или ограничења пута/ваздушног простора који се захтијевају за лет;
 2. услове и ограничења која се односе на посаду која управља ваздухопловом;
 3. ограничења која се односе на превоз лица која не спадају у посаду ваздухоплова;
 4. оперативна ограничења, посебне поступке или техничке услове;
 5. појединачни програм провере у лету (ако је потребан);
 6. посебне поступке везане за пловидбеност, укључујући упутства за одржавање и режим по коме се одржавање обавља;
- (ц) доказ да је ваздухоплов способан да безбједно лети према условима или ограничењима из тачке (б);
- (д) метод који је био коришћен за проверу конфигурације ваздухоплова, да би се утврђени услови и даље испуњавали.

21.A.709 Захтјев за одобравање услова лета

- (а) Према тачки 21.A.707(ц) и ако подносиоцу захтјева није одобрено право да одобрава услове лета, захтјев за одобравање услова лета подноси се у BHDCA.
- (б) Захтјев за одобравање услова лета садржи:
 1. предложене услове лета;
 2. документацију којом се предложени услови лета поткрепљују;
 3. изјаву да је ваздухоплов способан да безбједно лети према условима или ограничења из тачке 21.A.708(б).

21.A.710 Одобравање услова лета

- (а) Ако је одобравање услова лета повезано са безбједности дизајна, услове лета одобрава:
 1. BHDCA; или
 2. одговарајуће одобрена организација за дизајн, према правима из тачке 21.A.263(ц)(6).
- (б) Ако одобравање услова лета није повезано са безбједности дизајна, услове лета одобрава BHDCA или одговарајуће одобрена организација која има право да изда дозволу за лет.
- (ц) Прије него што се одобре услови лета, BHDCA или одобрена организација морају бити увјерени да је ваздухоплов способан да безбједно лети према утврђеним условима и ограничењима. BHDCA може у те сврхе предузети или захтијевати од подносиоца захтјева да проведе све потребне провере или испитивања.

21.A.711 Издавање дозволе за лет

- (а) BHDCA издаје дозволу за лет на BHDCA обрасцу 206 под условима наведеним у тачки 21.B.525.
- (б) Одговарајуће одобрена организација за дизајн може да изда дозволу за лет на BHDCA обрасцу 206, према правима која произилазе из тачке 21.A.263(ц)(7) када су услови лета наведени у тачки 21.A.708 одобрени према тачки 21.A.710.
- (ц) Одговарајуће одобрена организација за производњу може да изда дозволу за лет на BHDCA обрасцу 206, према правима која произилазе из тачке 21.A.163(е), када су услови лета наведени у тачки 21.A.708 одобрени према тачки 21.A.710.
- (д) Одговарајуће одобрена организација за осигуравање континуиране пловидбености може да изда дозволу за лет на BHDCA обрасцу 206, према правима која

произлазе из тачке М.А.711 Анекса I (Дио Е7-М) Правилника о континуираној пловидбености ваздухоплова и аеронаутичких производа, дијелова и уређаја, те о одобравању организација и особља укључених у те послове, када су услови лета наведени у тачки 21.А.708 одобрени према тачки 21.А.710.

- (е) У дозволи за лет наводе се њена намјена и сви услови и ограничења који су одобрени према тачки 21.А.710.
- (ф) Кад је дозвола за лет издата према тачкама (б), (ц) или (д), у ВНДСА се подноси копија дозволе за лет и везаних услова лета што је прије могуће, али најкасније у року од 3 дана.
- (г) Ако се покаже да било који од услова из тачке 21.А.723(а) није испуњен за дозволу за лет коју је издала организација према тачкама (б), (ц) или (д), ова организација одмах трајно укида ту дозволу и без одлагања обавјештава ВНДСА.

21.А.713 Промјене

- (а) Свака промјена, која поништава услове лета или повезане доказе који су утврђени за дозволу за лет, одобрава се према тачки 21.А.710. Кад је то примјерено, захтјев се подноси према 21.А.709.
- (б) Ако промјена утиче на садржину дозволе за лет, издаје се нова дозвола за лет према тачки 21.А.711

21.А.715 Језик

Приручници, плочице са натписима, спискови (листе), ознаке инструмената и други потребни подаци који се захтијевају према важећим сертификационим захтјевима морају да буду исписани на једном или више службених језика Босне и Херцеговине, на енглеском језику или двојезично.

21.А.719 Преносивост дозволе

- (а) Дозвола за лет није преносива.

21.А.721 Инспекцијски прегледи

Ималац дозволе за лет или подносилац захтјева за њу мора да омогући приступ ваздухоплову, на захтјев ВНДСА.

21.А.723 Важење

- (а) Дозвола за лет издаје се најдуже на 12 мјесеци. Она остаје да важи под сљедећим условима:
 1. да је усклађена са условима и ограничењима из тачке 21.А.711(е) која се односе на дозволу за лет;
 2. да је ималац није вратио или да она није трајно укинута;
 3. да ваздухоплов остане уписан у Регистар Босне и Херцеговине.
- (б) Одступајући од тачке (а), дозвола за лет која је издата за намјене из тачке 21.А.701(а)(15) може да се изда на неограничено вријеме.
- (ц) По предаји или трајном укидању дозволе за лет, она се враћа ВНДСА.

21.А.725 Продужење важења дозволе за лет

Продужење важења дозвола за лет обавља се као промјена, према тачки 21.А.713.

21.А.727 Обавезе имаоца дозволе за лет

Ималац дозволе за лет обезбјеђује да у сваком тренутку буду испуњени сви услови и ограничења која се односе на дозволу за лет.

21.А.729 Вођење евиденције

- (а) Ималац одобрења услова лета обезбјеђује ВНДСА и надлежном органу преглед свих докумената који су настали у сврху утврђивања и доказивања основности

услова лета и чува их ради преношења података који су потребни за обезбјеђење даље пловидбености ваздухоплова.

- (б) Одобрена организација обезбјеђује ВНДСА и надлежном органу преглед свих докумената који се односе на издавање дозволе за лет према правима одобрене организације, укључујући евиденцију о прегледима, документа која се односе на одобравање услова лета и дозволу за лет и чува их зарад преношења података који су потребни за обезбјеђење даље пловидбености ваздухоплова.

ОДЈЕЉАК Q – ИДЕНТИФИКАЦИЈА ПРОИЗВОДА, ДИЈЕЛОВА И УРЕЂАЈА

21.А.801 Идентификација производа

- (а) Идентификација производа садржи сљедеће податке:
 1. име произвођача,
 2. ознаку производа,
 3. серијски број произвођача,
 4. друге податке које ВНДСА сматра потребним.
- (б) Свако физичко или правно лице које производи ваздухоплов или мотор према Одјелку Г или Одјелку Ф, мора да значи ваздухоплов или мотор ватросталном плочицом која садржи податке из тачке (а), унешене утискивањем, урезивањем, гравирањем или неким другим одобреним методом ватросталног означавања. Идентификацијска плочица мора да буде причвршћена тако да буде лако доступна и читљива и да не може да се избрише или одстрани при редовном раду, нити да се изгуби или уништи у несрећи.
- (ц) Свако физичко или правно лице које производи елису, крак (лопатицу за елису) или главчину елисе према Одјелку Г или Одјелку Ф, означава ове производе плочицом на коју се утискивањем, урезивањем, гравирањем или неким другим одобреним методом ватросталног означавања уносе на некритичној површини подаци из тачке (а), при чему се води рачуна да се идентификацијска плочица не избрише или одстрани при редовном раду или не изгуби или уништи у несрећи.
- (д) Код слободних балона са посадом, идентификацијска плочица из тачке (б) мора да буде причвршћена на платнену оплату балона и, ако је то изводљиво, постављена на мјесто на коме је лако читљива за оператора кад је балон надуван. Поред тога, на корпи, читавом оквиру за терет и уређају за гријање морају трајно и читљиво да буду означени име произвођача, број дијела или еквивалентни број и број серије или еквивалентни подаци.

21.А.803 Поступање са идентификацијским подацима

- (а) Нико не смије без одобрења ВНДСА да одстрани, промијени или постави идентификацијске податке наведене у тачки 21.А.801(а) ни на један ваздухоплов, мотор, елису, крак или главчину елисе или идентификацијске податке наведене у тачки 21.А.807(а) на помоћни уређај за напајање.
- (б) Нико не смије, без одобрења ВНДСА, да одстрани или угради ниједну идентификацијску плочицу наведену у тачки 21.А.801 или у тачки 21.А.807 за помоћни уређај за напајање.
- (ц) Одступајући од тачки (а) и (б), свако физичко или правно лице које ради на одржавању према важећим правилима за извршење, може да, сагласно методама, техникама и пракси које одреди ВНДСА:
 1. одстрани, промијени или постави идентификацијске податке наведене у тачки 21.А.801(а) на

- сваки ваздухоплов, мотор, елису, крак или главчину елисе или податке наведене у тачки 21.А.807(а) на помоћни уређај за напајање, или
2. одстрани идентификацијску плочицу наведену у тачки 21.А.801 или у тачки 21.А.807 за помоћни уређај за напајање, ако је то потребно за одржавање.
- (д) Нико не смије да угради идентификацијску плочицу која је одстрањена према тачки (ц)(2) ни на један ваздухоплов, мотор, елису, крак или главчину елисе, изузев на оне са којих је плочица одстрањена.

21.А.804 Идентификовање дијелова и уређаја

- (а) Сваки дио или уређај ће бити трајно и читљиво означен:
- именом, робним жигом или симболом који идентификује произвођача на начин одређен у важећим пројектним подацима; и
 - бројем дијела, као што је то одређено у важећим пројектним подацима.
- (б) Одступајући од тачке (а), ако се ВНДСА сагласи да је дио или уређај исувише мали или да из неког другог разлога његово означавање подацима из тачке (а) нема смисла, онда податке, који нису могли да буду означени на дијелу или уређају, садржи увјерење о враћању у употребу које се прилаже дијелу или уређају или њиховој амбалажи.

21.А.805 Идентификовање критичних дијелова

Поред захтјева из тачке 21.А.804, произвођач дијела који се уграђује у производ који има типски сертификат и који је означен као критични дио, мора трајно и читљиво да значи тај дио бројем производа и серијским бројем.

21.А.807 Резервисано

СЕКЦИЈА Б

ПОСТУПАК ЗА НАДЛЕЖНЕ ОРГАНЕ

ОДЈЕЉАК А – ОПШТЕ ОДРЕДБЕ

21.Б.5 Област примјене

- (а) Овом Секцијом уређују се поступци које води ВНДСА приликом провођења послова и одговорности поводом издавања, одржавања, промјена (измјена или допуна), привременог или трајног укидања увјерења, одобрења, дозвола и овлашћења из Анекса I (E7-21).

21.Б.20 Резервисано

21.Б.25 Захтјеви у погледу организације надлежног органа

- (а) Опште:
Према Закону о ваздухопловству Босне и Херцеговине, ВНДСА је овлашћена за примјену овог Правилника и мора имати документоване поступке, организацијску структуру и запослене.
- (б) Ресурси:
- Број запослених мора да буде довољан за обављање повјерених послова.
 - ВНДСА мора именовати једног или више руководиоца одговорних за извршавање одговарајућих послова, укључујући сарадњу са другим надлежним органима, ако је потребно.
- (ц) Квалификације и обука:
Сви запослени морају имати одговарајуће квалификације и довољно знање, искуство и обуку.

21.Б.30 Документовани поступци

ВНДСА мора успоставити документоване поступке по којима описује своју организацију, средства и методе за испуњавање захтјева из Анекса I (E7-21). Поступци се

ажурирају и користе као основни радни документи у оквиру свих области рада ВНДСА.

21.Б.35 Промјене у организацији и поступцима

- (а) ВНДСА мора благовремено ажурирати своје документоване поступке кад год дође до промјена у прописима, како би се осигурала дјелотворна примјена тих прописа.

21.Б.40 Резервисано

21.Б.45 Резервисано

21.Б.55 Вођење евиденције

ВНДСА мора водити одговарајуће евиденције у вези са увјерењима, одобрењима, дозволама и овлашћењима које је издала према националним прописима.

21.Б.60 Резервисано

ОДЈЕЉАК Б – ТИПСКИ СЕРТИФИКАТ

(ОДЈЕЉАК Ц – НЕ ПРИМЈЕЊУЈЕ СЕ)

ОДЈЕЉАК Д – ИЗМЈЕНЕ ТИПСКОГ СЕРТИФИКАТА

ОДЈЕЉАК Е – ДОДАТНИ ТИПСКИ СЕРТИФИКАТ

ОДЈЕЉАК Ф – ПРОИЗВОДЊА БЕЗ ОДОБРЕНЈА

21.Б.120 Испитивање

- (а) Ради испуњавања свих задатака у вези са писмом о сагласности (*Letter of Agreement*), ВНДСА ће именовати за сваког подносиоца захтјева или имаоца писма о сагласности групу за испитивање која се састоји од вође који руководи групом и, ако је потребно, једног или више чланова. Вођа групе одговара руководиоцу који је задужен за ове задатке, према тачки 21.Б.25(б)(2).
- (б) ВНДСА ће провести довољно детаљно испитивање подносиоца захтјева или имаоца писма о сагласности, ради издавања препоруке за издавање, одржавање, промјену (измјену или допуну), привремено или трајно укидање писма о сагласности.
- (ц) ВНДСА ће успоставити процедуре, по којима ће се вршити провјера подносиоца захтјева или имаоца писма о сагласности, и које ће најмање обухватити:
- процјену захтјева,
 - именовање групе за провјеру,
 - планирање и припрему провјере,
 - процјену документације (приручника, поступака итд.),
 - ревизије (*audits*) и инспекције,
 - праћење корективних мјера,
 - препоруче за издавање, промјене (измјене или допуне), привремено или трајно укидање писма о сагласности.

21.Б.125 Налази

- (а) Ако ВНДСА, током ревизије (*audit*) или на други начин, нађе објективне доказе да имаоца писма о сагласности не испуњава захтјева из Секције А овог Анекса, налази се класификују према тачки 21.А.125Б
- (б) ВНДСА ће предузети следеће мјере:
- За налаз нивоа 1, ВНДСА ће одмах предузети непосредне мјере да организацији, зависно од обима налаза нивоа 1, трајно укине, ограничи или привремено укине, у цјелини или дјелимично, писмо о сагласности док она успјешно не изврши одговарајуће корективне мјере;
 - За налаз нивоа 2, ВНДСА ће одобрити рок за предузимање корективних мјера који одговара природи налаза и није дужи од 3 мјесеца. У одређеним околностима, на крају овог рока и зависно од природе налаза, ВНДСА може да продужи рок од 3 мјесеца ако постоји

задовољавајући план корективних мјера којег је доставила организација.

- (ц) ВНДСА ће привремено укинути писмо о сагласности, у цјелини или дијелимично, ако организација не поштује одобрени рок.

21.Б.130 Издавање писма о сагласности

- (а) Кад се ВНДСА увјери да произвођач испуњава важеће захтјеве из Одјелка Ф, Секција А, ВНДСА ће издати писмо о сагласности којим се доказује усклађеност појединих производа, дијелова или уређаја (ВНДСА образац 65).
- (б) Писмо о сагласности садржи обим сагласности, датум престанка његовог важења и, ако постоје, ограничења која се односе на одобрење.
- (ц) Писмо о сагласности издаје се најдуже на једну годину.

21.Б.135 Одржавање писма о сагласности

ВНДСА ће одржавати писмо о сагласности валидним док:

- (а) произвођач правилно користи ВНДСА образац 52 – као изјаву о усклађености цијелог ваздухоплова, и ВНДСА образац 1 – као изјаву о усклађености других производа који нису ваздухоплови и дијелова или уређаја;
- (б) ВНДСА испитивањем прије овјеравања ВНДСА обрасца 52 или ВНДСА обрасца 1 према тачки 21.А.130(ц), не утврди ниједну неусклађеност са захтјевима или поступцима из приручника произвођача или са неусклађеношћу производа, дијелова или уређаја. Испитивањем се прије свега провјерава:
- да ли се писмо о сагласности односи на производ, дио или уређај који се овјеравају и да ли остаје да важи;
 - да ли произвођач користи приручник описан у тачки 21.А.125А(б) и његове промјене наведене у писму о сагласности као основни радни документ. У супротном, испитивање се прекида, а увјерење о враћању у употребу се не овјерава;
 - да ли се производња одвија према условима из писма о сагласности и на задовољавајући начин;
 - да ли се провјере и испитивања (укључујући и пробни лет ако је примјерено) према тачкама 1.А.130(б)(2) и (б)(3), изводе према условима из писма о сагласности и на задовољавајући начин;
 - да ли су инспекцијски прегледи ВНДСА, који су описани или предвиђени у писму о сагласности, проведени и оцијењени прихватљивима;
 - да ли је изјава о усклађености сагласна тачки 21.А.130 и да ли подаци које она садржи не спрјечавају њену овјеру.
- (ц) не истекне вријеме на које је писмо о сагласности издато.

21.Б.140 Промјена писма о сагласности

- (а) Према тачки 21.Б.120, ВНДСА ће провјерити у потребном обиму сваку промјену писма о сагласности.
- (б) Ако надлежни орган утврди да су захтјеви из Одјелка Ф, Секција А и даље испуњени, промијениће на одговарајући начин писмо о сагласности.

21.Б.145 Ограничавање, привремено и трајно укидање писма о сагласности

- (а) Ограничење, привремено и трајно укидање писма о сагласности писмено се саопштавају имаоцу писма о сагласности. ВНДСА ће навести разлоге за ограничење, привремено и трајно укидање писма о сагласности и поучити имаоца писма о сагласности о праву на жалбу.
- (б) Ако је писмо о сагласности привремено укинуто, његово важење се поново успоставља (привремено укидање престаје важити) ако се поново постигне усклађеност са Одјелком Ф Секције А.

21.Б.150 Вођење евиденције

- (а) ВНДСА ће успоставити систем вођења евиденције који омогућава да се прате поступци издавања, одржавања, промјена (измјена или допуна), привременог или трајног укидања сваког писма о сагласности.
- (б) Евиденција најмање садржи:
- документе које је приложио подносилац захтјева или имаоца писма о сагласности,
 - документе који су настали током испитивања или инспекцијског прегледа у којима су наведене активности и оцјена елемената наведених у тачки 21.Б.120,
 - писмо о сагласности, укључујући и његове промјене,
 - записнике са састанака са произвођачем.
- (ц) Евиденција се чува најмање шест година по престанку важења писма о сагласности.
- (д) ВНДСА ће чувати евиденцију о свим изјавама о усклађености (ВНДСА образац 52) и увјерења о спремности за употребу (ВНДСА образац 1), које је овјерила.

ОДЈЕЉАК Г – ОДОБРАВАЊЕ ОРГАНИЗАЦИЈЕ ЗА ПРОИЗВОДЊУ

21.Б.220 Испитивање

- (а) Ради испуњавања својих задатака везаних за одобравање организације за производњу, ВНДСА ће именовати, за сваког подносиоца захтјева или имаоца одобрења, групу за одобравање организације за производњу, која се састоји од вође групе који руководи групом и, по потреби, једног или више чланова. Вођа групе извјештава руководиоца који је задужен за ове задатке према тачки 21.Б.25(б)(2).
- (б) ВНДСА ће провести довољно детаљно испитивање подносиоца захтјева или имаоца одобрења да би могао да оправда препоруке за издавање, одржавање, промјену (измјену или допуну), привремено или трајно укидање одобрења.
- (ц) ВНДСА ће успоставити процедуре, по којима ће се вршити провјера подносиоца захтјева или одобрене организације за производњу, и које најмање обухватају:
- процјену захтјева;
 - именовање групе за испитивање;
 - планирање и припрему испитивања;
 - процјену документације (приручника, поступака итд.);
 - ревизију (*audit*)
 - праћење корективних мјера;
 - препоруке за издавање, промјене (измјене или допуне), привремено или трајно укидање одобрења организације за производњу;
 - стални надзор.

21.Б.225 Налази

- (а) Ако ВНДСА, током ревизије (*audit*) или на други начин, најје објективне доказе да ималац одобрења производне организације не испуњава захтјеве из Секције А, налази се класификују према тачки 21.А.158(а).
- (б) ВНДСА ће предузети следеће мјере:
1. За налаз нивоа 1, ВНДСА ће одмах предузети непосредне мјере да организацији, зависно од обима налаза нивоа 1, трајно укине, ограничи или привремено укине, у цјелини или дијелимично, одобрење производне организације док она успешно не проведе одговарајуће корективне мјере;
 2. За налаз нивоа 2, ВНДСА ће одобрити рок за предузимање корективних мјера који одговара природи налаза и није дужи од 3 мјесеца. У одређеним околностима, на крају овог рока и зависно од природе налаза, ВНДСА може да продужи рок од 3 мјесеца ако постоји задовољавајући план корективних мјера које обезбеђује та организација.
- (ц) ВНДСА ће привремено укинути одобрење, у цјелини или дијелимично, ако организација не поштује одобрени рок.

21.Б.230 Издавање одобрења

- (а) Кад се ВНДСА увјери да организација за производњу испуњава важеће захтјеве из Одјелка Г, Секција А, ВНДСА ће издати одобрење и пратеће увјерење о оспособљености организације за производњу (на ВНДСА образцу 55).
- (б) Референтни број уписује се у ВНДСА образац 55 на начин који одреди ВНДСА.

21.Б.235 Стални надзор

- (а) Да би се утврдила оправданост одржавања одобрења, ВНДСА ће водити стални надзор са циљем:
1. провјере да ли је систем квалитета имаоца одобрења усклађен са захтјевима из Одјелка Г Секције А;
 2. провјере да ли одобрена организација ради сагласно своме приручнику;
 3. провјере дјелотворности процедура садржаних у приручнику организације за производњу;
 4. провјере, путем метода узорка, да ли производи, дијелови или уређаји одговарају стандардима.
- (б) Стални надзор проводи се према тачки 21.Б.220.
- (ц) Планом сталног надзора ВНДСА ће обезбиједити да се одобрење организације за производњу, са становишта усклађености са овим Анексом I (Е7-21), комплетно провјерава у раздобљу од 24 мјесеца. Стални надзор у овом року може да се састоји од више провјера. Број провјера одређује ВНДСА, зависно од сложености организације, броја локација и критичности производње. Минимално, ВНДСА ће извршити надзор над сваким имаоцем одобрења организације за производњу најмање једном годишње.

21.Б.240 Промјена одобрења

- (а) ВНДСА ће путем сталног надзора пратити све мање промјене.
- (б) ВНДСА ће, према тачки 21.Б.220, испитати сваку значајну промјену одобрења организације или провести испитивање на захтјев имаоца одобрења организације за промјену обима и услова одобрења.

- (ц) Ако ВНДСА утврди да су и даље испуњени захтјеви из Одјелка Г, Секције А, промијениће (измијенити или допунити) одобрење организације за производњу.

21.Б.245 Привремено или трајно укидање одобрења

- (а) Код налаза нивоа 1 и налаза нивоа 2 ВНДСА ће, дјелимично или у цјелини, ограничити, привремено или трајно укинути одобрење организације за производњу, на следећи начин:
1. Код налаза нивоа 1, ВНДСА ће одмах ограничити или привремено укинути одобрење организације за производњу. Ако ималац одобрења организације за производњу не испуни захтјеве из тачке 21.А.158(ц)(1), одобрење организације за производњу се трајно укида.
 2. Код налаза нивоа 2, ВНДСА ће одлучити о ограничењу обима одобрења тако што га привремено укине, у цјелини или дијелимично. Ако ималац одобрења организације за производњу не испуни захтјеве из тачке 21.А.158(ц)(2), одобрење организације за производњу се трајно укида.
- (б) Ограничење, привремено или трајно укидање одобрења организације за производњу писмено се саопштавају имаоцу одобрења. ВНДСА ће навести разлоге за ограничење, привремено или трајно укидање и поучити имаоца одобрења организације за производњу о праву на жалбу.
- (ц) Ако је одобрење организације за производњу привремено укинуто, његово важење се поново успоставља (привремено укидање престаје важити) ако се поново постигне усклађеност са Одјелком Г, Секција А.

21.Б.260 Вођење евиденције

- (а) ВНДСА ће успоставити систем вођења евиденције који омогућава да се прате поступци издавања, одржавања, промјена (измјена или допуна), привременог или трајног укидања сваког одобрења организације за производњу и увјерења о оспособљености организације за производњу.
- (б) Евиденција ће најмање садржавати:
1. документе које је приложио подносилац захтјева или ималац одобрења (увјерења);
 2. документе који су настали током провјера у којима су наведене активности и коначни резултати у тачки 21.Б.220 наведених елемената, укључујући налазе утврђене према тачки 21.Б.225;
 3. програм сталног надзора, укључујући и евиденцију о проведеним провјерама;
 4. одобрење организације и увјерење о оспособљености организације за производњу, укључујући и њихове промјене;
 5. записнике са састанака са имаоцем одобрења организације за производњу.
- (ц) Евиденција се чува најмање шест година по престанку важења одобрења (увјерења).

ОДЈЕЉАК X – УВЈЕРЕЊЕ О ПЛОВИДБЕНОСТИ**21.Б.320 Испитивање**

- (а) ВНДСА ће провести довољно детаљан поступак провјере подносиоца захтјева или имаоца увјерења о пловидбености да би могла утврдити оправданост издавања, одржавања, промјена (измјена или допуна), привременог или трајног укидања увјерења.
- (б) ВНДСА ће успоставити процедуре процјене које најмање обухватају:

1. процјену прихватљивости подносиоца захтјева;
2. процјену прихватљивости захтјева;
3. класификацију увјерења о пловидбености;
4. процјену документације приложене уз захтјев;
5. инспекцијски преглед ваздухоплова;
6. одређивање потребних услова, рестрикција и ограничења у увјерењу о пловидбености.

21.Б.325 Издавање увјерења о пловидбености

- (а) ВНДСА ће издати или измијенити увјерење о пловидбености ако се увјери да су испуњени захтјеви тачке 21.Б.326 и примјениви захтјеви из Одјелка Х, Секција А овог Анекса I (Е7-21).

21.Б.326 Увјерење о пловидбености

ВНДСА ће издати увјерење о пловидбености за:

- (а) нови ваздухоплов:
1. по предочавању документације која се захтијева у тачки 21.А.174(б)(2);
 2. када се ВНДСА увјери да је ваздухоплов у складу са одобреним пројектом и да је у стању да безбједно ради. То може укључивати прегледе од стране ВНДСА.
- (б) коришћени ваздухоплов:
1. по предочавању документације која се захтијева у тачки 21.А.174(б)(3), којом доказује да:
 - (i) је ваздухоплов у складу са одобреним дизајном типа, одобреним на основу типског сертификата и било којим додатним типским сертификатом, одобреном измјеном или поправком у складу са овим Анексом I (Е7-21); и
 - (ii) да су испуњене важеће наредбе о пловидбености; те
 - (iii) да је ваздухоплов прегледан у складу са важећим одредбама Анекса I (Дио Е7-М) Правилника о континуираној пловидбености ваздухоплова и аеронаутичких производа, дијелова и уређаја, те о одобравању организација и особља укључених у те послове;
 2. када се ВНДСА увјери да је ваздухоплов у складу са одобреним дизајном и да је у стању да безбједно ради. То може укључивати прегледе од стране ВНДСА.

21.Б.327 Резервисано

21.Б.330 Трајно и привремено укидање увјерења о пловидбености

- (а) ВНДСА ће одмах трајно или привремено укинути увјерење о пловидбености ако се покаже да није испуњен било који услов из тачке 21.А.181(а).
- (б) При давању обавјештења о трајном или привременом укидању увјерења о пловидбености, ВНДСА ће навести разлоге за трајно или привремено укидање и поучити имаоца увјерења о праву на жалбу.

21.Б.345 Вођење евиденције

- (а) ВНДСА ће успоставити систем вођења евиденције који омогућава да се прате поступци издавања, одржавања, промјена (измјена или допуна), трајно или привремено укидање сваког увјерења о пловидбености.
- (б) Евиденција најмање садржи:
1. документе које је приложио подносилац захтјева,
 2. документе који су настали током провере у којима су наведене активности и коначни резултати у тачки 21.Б.320(б) наведених елемената,

3. копију увјерења, укључујући и промјене.
- (ц) Евиденција се чува најмање шест година после брисања ваздухоплова из националног регистра.

ОДЈЕЉАК И – УВЈЕРЕЊЕ О БУЦИ

21.Б.420 Испитивање

- (а) ВНДСА ће провести довољно детаљан поступак испитивања подносиоца захтјева или имаоца увјерења о буци да би могла утврдити оправданост издавања, одржавања, промјене (измјене или допуне), трајног или привременог укидања увјерења о буци.
- (б) ВНДСА ће успоставити поступке за процјењивање, као дио документованих поступака, који најмање обухватају:
1. процјену прихватљивости;
 2. процјену документације приложене уз захтјев;
 3. преглед ваздухоплова.

21.Б.425 Издавање увјерења о буци

ВНДСА ће издати или измијенити увјерење о буци ако се увјери да су испуњени захтјеви из Одјелка И, Секција А.

21.Б.430 Трајно или привремено укидање увјерења о буци

- (а) ВНДСА ће одмах трајно или привремено укинути увјерење о буци ако се покаже да није испуњен било који услов из тачке 21.А.211(а).
- (б) При давању обавјештења о трајном или привременом укидању увјерења о буци, ВНДСА ће навести разлоге за трајно или привремено укидање и поучити имаоца увјерења о буци о праву на жалбу.

21.Б.445 Вођење евиденције

- (а) ВНДСА ће успоставити систем вођења евиденције са критеријима за минималне периоде чувања, који омогућава да се прате поступци издавања, одржавања, промјена (измјена или допуна), трајно или привремено укидање сваког увјерења о буци.
- (б) Евиденција најмање садржи:
1. документе које је приложио подносилац захтјева;
 2. документе који су настали током испитивања у којима су наведене активности и коначни резултати у тачки 21.Б.420(б) наведених елемената;
 3. копију увјерења укључујући и промјене.
- (ц) Евиденција се чува најмање шест година после брисања ваздухоплова из националног регистра.

ОДЈЕЉАК Ј – ОДОБРЕЊЕ ОРГАНИЗАЦИЈЕ ЗА ДИЗАЈН

ОДЈЕЉАК К – ДИЈЕЛОВИ И УРЕЂАЈИ

ОДЈЕЉАК Л – НЕ ПРИМЈЕЊУЈЕ СЕ

ОДЈЕЉАК М – ПОПРАВКЕ

ОДЈЕЉАК Н – НЕ ПРИМЈЕЊУЈЕ СЕ

ОДЈЕЉАК О – Резервисано

ОДЈЕЉАК П – ДОЗВОЛА ЗА ЛЕТ

21.Б.520 Испитивање

- (а) ВНДСА ће провести довољно детаљан поступак провере који омогућава издавање или стављање ван снаге дозволе за лет.
- (б) ВНДСА ће успоставити поступке за процјењивање који се прије свега односе на:
1. процјену прихватљивости подносиоца захтјева;
 2. процјену прихватљивости захтјева;
 3. процјену документације приложене уз захтјев;
 4. преглед ваздухоплова;
 5. одобравање услова лета према тачки 21.А.710(б).

21.Б.525 Издавање дозвола за лет

BHDCA ће издати дозволу за лет:

- (a) након предочавања података који се траже у тачки 21.А.707; и
- (б) када се одобре услови за лет из тачке 21.А.708 у складу са тачком 21.А.710; и
- (ц) када се BHDCA, било сопственом истрагом, која може укључивати инспекције, било кроз поступке договорене са подносиоцем захтјева, увјери да је ваздухоплов прије лета у складу са дизајном дефинисаним тачком 21.А.708.

21.Б.530 Привремено и трајно укидање дозволе за лет

- (a) BHDCA ће одмах привремено или трајно укинути дозволу за лет уколико није испуњен било који услов из тачке 21.А.723(а).
- (б) При давању обавјештења о привременом или трајном укидању дозволе за лет, BHDCA ће навести разлоге за привремено или трајно укидање и поучити имаоца дозволе за лет о праву на жалбу.

21.Б.545 Вођење евиденције

- (a) BHDCA ће успоставити систем вођења евиденције који омогућава да се прате поступци издавања и стављања ван снаге сваке дозволе за лет.
- (б) Евиденција најмање садржи:
 1. документе које је приложио подносилац захтјева;
 2. документе који су настали током испитивања у којима су наведене активности и коначни резултати у тачки 21.Б.520(б) наведених елемената;
 3. копију дозволе за лет.
- (ц) Евиденција се чува најмање шест година од кад дозвола за лет престане да важи.

107

Na osnovu člana 16. i 61. stav (2) Zakona o upravi ("Službeni glasnik BiH", broj 32/02 i 102/09) i člana 14. stav (1) Zakona o zrakoplovstvu Bosne i Hercegovine ("Službeni glasnik BiH", broj 39/09), generalni direktor Direkcije za civilno zrakoplovstvo Bosne i Hercegovine donosi

**PRAVILNIK
O ODOBRAVANJU LETOVA**

DIO PRVI – OPĆE ODREDBE**Član 1.**

(Predmet)

Ovim Pravilnikom utvrđuju se uslovi i način izdavanja odobrenja za letenje domaćim i stranim civilnim zrakoplovima u zračnom prostoru Bosne i Hercegovine.

Član 2.

(Primjena)

Odredbe ovog Pravilnika primjenjuju se na domaće i strane civilne zrakoplove koji polijeću i slijeću na međunarodne aerodrome u Bosni i Hercegovini i na zrakoplove koji prelijeću Bosnu i Hercegovinu.

Član 3.

(Pojmovi)

Pojmovi koji se upotrebljavaju u ovom Pravilniku imaju sljedeće značenje:

- a) **aerodromski slot:** vremenski okvir rezervisan za let u dolasku/odlasku sa nekog aerodroma;
- b) **državni zrakoplovi:** zrakoplovi upisani u registar neke zemlje, koji se u skladu sa međunarodnim ugovorima upotrebljavaju u vojne, carinske i

policijske svrhe i zrakoplovi koji se upotrebljavaju isključivo za prevoz lica koja uživaju poseban status;

- c) **generalna avijacija – GA (general aviation):** zrakoplovi koji se ne koriste za komercijalni transport ili za radove iz zraka;
- d) **manifestacija:** aktivnost operatora u cilju promocije zrakoplovne djelatnosti, zrakoplova, odnosno zrakoplovnog proizvođa;
- e) **odobrenje za letenje:** odobrenje nadležne zrakoplovne vlasti operatoru zrakoplova da izvršava letove u zračnom prostoru Bosne i Hercegovine uključujući i polijetanja/slijetanja sa aerodroma u BiH;
- f) **operator zrakoplova:** fizička ili pravna osoba koja je vlasnik ili korisnik zrakoplova;
- g) **opasna materija:** stvari ili supstance koje mogu predstavljati rizik po zdravlje, bezbjednost imovine ili životne sredine i navedene su u tehničkim uputstvima kao opasne materije ili su klasifikovane u skladu sa tim uputstvima;
- h) **radovi iz zraka:** operacija u kojoj se zrakoplov koristi za specijalne usluge u poljoprivredi, građevinarstvu, za potrebe snimanja/fotografisanja, u cilju osmatranja i praćenja, traganja i spašavanja, marketinga, itd.

DIO DRUGI – ODOBRAVANJE LETOVA I AERODROMSKIH SLOTOVA**Član 4.**

(Letenje državnih i civilnih zrakoplova)

Letenje državnih zrakoplova u zračnom prostoru Bosne i Hercegovine odobrava Ministarstvo vanjskih poslova, a letenje civilnih zrakoplova odobrava Direkcija za civilno zrakoplovstvo Bosne i Hercegovine (u daljem tekstu: BHDCA).

Član 5.

(Polijetanje i slijetanje zrakoplova u međunarodnom prometu)

- (1) Zrakoplovi koji ulaze, odnosno napuštaju zračni prostor Bosne i Hercegovine, svoje prvo slijetanje odnosno posljednje polijetanje moraju izvesti na nekom od međunarodnih aerodroma na kojima je organizovana služba za prelazak državne granice.
- (2) Izuzetno od odredbi iz stava (1) ovog člana, prvo slijetanje, odnosno polijetanje za zrakoplove koji učestvuju u međunarodnom zračnom prometu, može se izvršiti i na drugim aerodromima ili letilištima ukoliko operator aerodroma osigura službe neophodne za prelazak državne granice.

Član 6.

(Obavezno osiguranje zrakoplova)

Svaki operator zrakoplova, da bi letio u zračnom prostoru BiH, obavezan je posjedovati osiguranje od odgovornosti za štetu načinjenu putnicima, prtljagu, teretu i trećim osobama u skladu sa EU Uredbom br. 785/2004.

Član 7.

(Letovi za koje nisu potrebna odobrenja BHDCA)

- (1) Letovi za koje nisu potrebna odobrenja BHDCA:
 - a) letovi stranih državnih zrakoplova (diplomatski letovi) - zahtjevi za izdavanje odobrenja podnose se Ministarstvu vanjskih poslova Bosne i Hercegovine, diplomatskim putem;
 - b) letovi državnih zrakoplova Bosne i Hercegovine;
 - c) zrakoplovi EUFOR-a i NATO-a, kao i zrakoplovi koji ne pripadaju NATO-u, a služe za podršku operacijama Evropske unije, imaju pravo na slobodan prolaz bez ograničenja i na nesmetanu slobodu letenja zračnim prostorom Bosne i Hercegovine, a na osnovu odredbi